

Afstudeerverslag AD

“Hoe kan weidevogelbeheer succesvol worden toegepast op melkveehouderijen in de regio Waterland zonder dit te kosten gaat van het financiële bedrijfsresultaat?”

Tim Terlouw

AERES HOGESCHOOL DRONTEN | KLAS: 2VADOREST

Apl-204 Afstudeerwerkstuk

Dit rapport is geschreven door

Tim Terlouw

Klas

2VADOrést

Studentennummer

3026954

Plaats

Dronten

Datum

20-12-2021

Opleiding

Associate degree, Agrarisch ondernemerschap Dier en veehouderij

Afstudeerdocent

Dhr. Wander Postma

DISCLAIMER Dit rapport is gemaakt door een student van Aeres Hogeschool als onderdeel van zijn/haar opleiding. Het is géén officiële publicatie van Aeres Hogeschool. Dit rapport geeft niet de visie of mening van Aeres Hogeschool weer. Aeres Hogeschool aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor enige schade voortvloeiend uit het gebruik van de inhoud van dit rapport.

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie met de hoofdvraag 'Hoe kan weidevogelbeheer succesvol worden toegepast op een melkveehouderijen in de regio Waterland dit te kosten gaat van het financiële bedrijfsresultaat?'. Deze scriptie is geschreven in kader van mijn afstuderen aan de opleiding Dier en veehouderij agrarische ondernemerschap aan de Aeres Hogeschool in Dronten. Het gekozen onderwerp is een onderwerp waar ik me graag meer in wilden verdiepen. En is geschreven om melkveehouders in Waterland te laten zien dat weidevogelbeheer goed samen kan het houden van melkvee.

Ik wil graag de volgende mensen bedankt die me geholpen hebben met het maken van deze scriptie, als allereest mijn stagebegeleider Dhr. Postma, voor de hulp die hij mijn heeft gegeven bij het maken van het vooronderzoek. Verder wil ik, Mark Kuiper, Tanja Verbij en Wilco Bark bedanken voor het beantwoorden van de vragen die me geholpen hebben om de hoofd en deelvragen te beantwoorden.

Dankzij de wijsheid en tips van deze mensen heb ik mijn scriptie tot een goed eind weten te brengen. Ik wens u veel leesplezier toe.

Tim Terlouw

Dronten, December 2021

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting.....	4
1. Inleiding	5
1.2 Ontwikkeling in de populatie van weidevogels.....	5
1.3 Theoretisch kader	6
1.3.1 Welke factoren zijn van invloed voor een succesvol broedresultaat?.....	6
1.3.2 Welke gevolgen heeft weidevogelbeheer voor de technische kengetallen van een melkveebedrijf.....	7
1.3.3 Welke effecten heeft weidevogelbeheer op de financiële kengetallen	8
1.4 Knowledge gap	9
1.4.1 Hoofd en deelvragen	9
1.4.2 De doelstelling van dit onderzoek	9
2. Aanpak van het onderzoek.....	10
3.Resultaten	12
3.1 Welke succesfactoren voor weidevogels zijn toepasbaar in de regio Waterland?.....	12
3.2 Wat betekent de implementatie van de succesfactoren voor de technische kengetallen?	15
3.3 Hoe beïnvloedde deze succesfactoren de financiële kengetallen van een Melkveebedrijf?	19
3.4 Kunnen subsidies de negatieve effecten van de maatregelen positief.....	22
Beïnvloeden?.....	22
4. Discussie	25
4.1 Validiteit onderzoek	25
4.2 Resultaten onderzoek.....	25
4.3 Beperkingen onderzoek	25
4.4 Implicaties onderzoek	25
4.5 Noodzaak vervolgonderzoek	26
5 Conclusie en aanbevelingen	26
5.1 Conclusie hoofdvraag	27
Bibliografie	29
1.Bijlage Checklist schriftelijk Rapporteren.....	31
2. Bijlage interviews	34
Interview Tanja Verbij	34
Interview Wilco Bark	35
Interview Mark Kuiper.....	35

Samenvatting

In Nederland is sinds 1963 een dalende trend te zien in het aantal weidevogels, deze weidevogels zijn belangrijk voor Nederland omdat het grootste deel van de populatie hier broedt. De weidevogels broeden vooral in open gebieden in de lage klei en veengebieden van Nederland. Deze gebieden zijn vaak in gebruik van melkveehouders, de dalende trend wordt dan ook vooral verweten aan de intensivering van de melkveehouders. Door de intensivering zijn de ooit drassige weilanden dieper ontwaterd en zijn de ooit kruidenrijke percelen vervangen door eentonig Engels raaigras, ook worden de percelen eerder gemaaid waardoor een nest uitbroeden voor een weidevogel moeilijker wordt. In de jaren 70 werd het voor eerst duidelijk dat er iets moest gebeuren voor de weidevogels, sinds die tijd worden boeren beloont met subsidies voor het later maaien van percelen. Toch mocht deze maatregel niet baten en dringt de ergst van het verlies van de weidevogels door tot de tweede kamer. Dit kwam doordat Maurits von Martels in 2020 een motie in diende die er vooral voor moest zorgen dat de nationale weidevogel de grutto niet meer verder verdwijnt.

Naar aanleiding van deze ontwikkelingen is het voor melkveehouders in deze specifieke gebieden van belang om te weten wat ze kunnen doen om de daling van de weidevogels tendens te laten gaan, zonder dat dit te kosten gaat van het financiële bedrijfsresultaat. Om het onderzoek niet te complex te laten worden is er gekozen om vooral naar de regio Waterland te kijken wat hier gedaan kan worden voor een stijging in het aantal weidevogels. Hierdoor is de volgende hoofdvraag tot stand gekomen.

“Hoe kan weidevogelbeheer succesvol worden toegepast op melkveehouderijen in de regio Waterland zonder dit te kosten gaat van het financiële bedrijfsresultaat”

In het eerste deel van het onderzoek is vooral gekeken wat een weidevogel nodig heeft voor een succesvol broedresultaat. Al snel werd duidelijk dat er 4 factoren zijn die hiervoor heel belangrijk zijn dit zijn voldoende vocht, voldoende voedsel, geen predatie, en goed divers beheer. De informatie die verkregen is komt vooral verschilden bronnen op internet en er zijn ook 3 interviews afgelegd met experts met verschilden belangen.

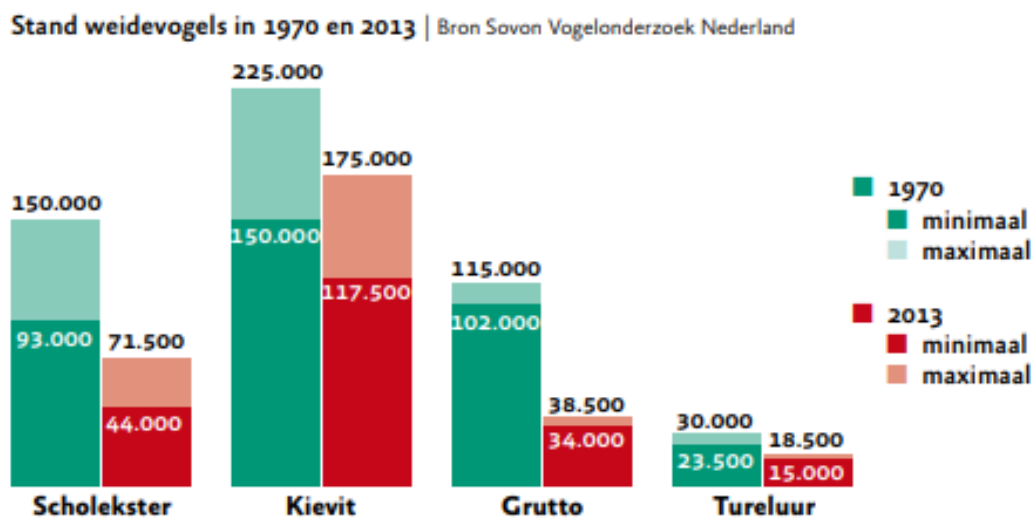
Vervolgens is er gekeken hoe deze factoren geïmplementeerd konden worden op een melkveebedrijf in Waterland. Dit blijkt goed mogelijk te zijn met verschilden aanpassing in de bedrijfsvoering. Alleen hadden deze aanpassing vaak negatieve gevolgen voor de technische kengetallen van een melkveebedrijf. Dit was vooral te merken in de hoeveelheid gras en de kwaliteit van het gras wat vooral kwam door het zetten van een plasdras of uitgesteld maaien. Sommige maatregeling pakte wel gunstig uit bijvoorbeeld kruidenrijk grasland, dit bleek een hoger productie te hebben en beter kwaliteit. Door de gevolgen in technische kengetallen zijn er ook gevolgen voor de financiële kengetallen ook hier kwamen vooral extra kosten door de gemiste opbrengsten en de extra arbeid voor vooral de plasdras. Maar ook hier kwam kruidenrijk grasland positief uit de verf. Hiernaar werd er gekeken naar welke subsidies er gebruikt konden worden en wat voor effecten deze hadden op het financiële resultaat. Als er aan een aantal voorwaarden werd voldaan is er in Waterland subsidie mogelijk voor weidevogelbeheer. Deze subsidie pakt voor alle maatregeling positief uit.

1. Inleiding

De inleiding van dit onderzoek bestaat uit de volgende onderdelen die behandeld zullen worden. Het breder kader, gevolgd door het theoretische kader, vervolgens komen de hoofd en deelvragen aanbod en tot slot de doelstelling.

1.2 Ontwikkeling in de populatie van weidevogels.

De dalende trend van de boerenlandvogels is al tientallen jaren een punt van aandacht voor het rijk en de provincies. Sinds 1963 is al bekend en dat de grutto- en tureluurpopulatie afneemt in Nederland en sinds 1990 is er een dalende trend in de populatie van de kievit en de scholekster (Figuur 1).

Figuur 1 Stand weidevogels 1970 tot 2013 (Vakblad natuur, bos en landschap, 2015)

Maar waarom zijn de weidevogels zo belangrijk voor Nederland en dan vooral waarom zijn ze belangrijk voor de melkveehouders in Nederland? Dit komt omdat Nederland voor een aantal soorten namelijk internationale verantwoordelijkheid draagt, zo verblijven er nergens in Europa zoveel grutto's en scholekster als in Nederland (Teunissen & Soldaat, Recente aantalonontwikkelingen van weidevogels in Nederland, 2004). Deze weidevogels zijn vooral te vinden in open graslanden in lage delen van Nederland. Deze gebieden zijn meestal in gebruik van melkveehouders. De daling van de stand van de weidevogels wordt vooral verweten door de diepere ontwatering en de intensivering van de melkveehouderij sinds de jaren 70. De eens drassige weides met een grote diversiteit aan grassen en kruiden zijn verdwenen en omgezet naar diep ontwaterde percelen met raaigrassen. Ook werden de weides steeds vroeger gemaaid waardoor de weidevogels minder kans kregen tot een succesvol broedresultaat. Een ander punt wat zeker niet mag worden vergeten is het verlies in areaal landbouwgrond voor wegen- en woning bouw. Toen de beleidsmakers door hadden dat het zo niet door kon gaan is er eind jaren '70 begonnen met het opzetten van agrarisch natuurbeheer om Melkveehouders die hun land later maaiden te belonen in de vorm van subsidies. Deze aanpak was voor veel melkveehouders niet interessant doordat het gekenmerkt werd door te weinig flexibiliteit. Tegenwoordig hebben melkveehouders te maken met de ANLb-regeling hierbij zijn 9000 boeren aangesloten die samen 78.000 ha weidevogelland beheren. Door dit beheer is een verdere daling van de weidevogelpopulatie wel voorkomen maar er is nog sprake van impulsieve stijging (Tabel 1)

Tabel 1 Beheer: weidevogelbeheer en reservaat is land van terreinbeheerders (Turnhout, Chris, & Ruud, 2019)

Tabel 2. Lineaire trends in de periode 2009-2018 van zes soorten weidevogels per beheercategorie. Weergegeven is de procentuele aantalsverandering per jaar, positieve cijfers betreffen aantalstoenames, negatieve cijfers aantalsafnames. Onderstreepte cijfers betreffen significant positieve of negatieve trends ($P < 0,05$). In kolom 'Sign' is aangegeven of beheercategorie een significant effect heeft op de trends, in kolom 'Verschil' welke beheercategorieën dan van elkaar verschillen.

	Beheer	Gangbaar	Reservaat	Sign	Verschil
Scholekster	1,01	<u>-4,88</u>	<u>-2,2</u>	<0.001	beheer > reservaat, gangbaar
Kievit	<u>-3,63</u>	<u>-4,78</u>	<u>0,14</u>	<0.001	reservaat > beheer, gangbaar
Grutto	-3,64	<u>-6,66</u>	<u>-2,2</u>	<0.01	reservaat > beheer, gangbaar
Tureluur	-1,1	1,6	<u>1,18</u>	n.s.	

De ernst van het verlies van de weidevogels en dan vooral het verlies van de nationale vogel de grutto is ook in de tweede kamer doorgedrongen. Dit is vooral ook te danken aan de motie die Maurits von Martels op 25 november 2020 indiende. Deze motie heet aanvalsplan grutto en is samen met initiatief nota "weides blik op de weidevogels" aangenomen (von Martels, 2020). Naar aanleiding van deze ontwikkeling is het de vraag welk soort beheer en welke factoren een rol spelen om de dalende lijn om te zetten naar een stijgende lijn. In deze scriptie zal dan ook vooral worden bekeken wat een weidevogel nodig heeft voor een succesvol broedresultaat en hoe dit in pas baar is in een melkveehouderij. Vervolgens zal er worden bekeken wat dit betekent voor de technische en financiële kengetallen als een melkveehouder met weidevogelbeheer begint. Hierbij moet worden gedacht in de hoek van, aanpassing in het rantsoen door uitgesteld maaigras en subsidies die beschikbaar zijn. Het onderzoek wordt uitgevoerd in het gebied waar het collectief Water, land en dijken actief is om het zo voldoende af te bakenen.

1.3 Theoretisch kader

Om meer te weten over succesvol weidevogelbeheer is het belangrijk om te weten wat een weidevogel nodig heeft voor een succesvol broedresultaat. Er moet dus vooral gekeken worden naar de succesfactoren. Hierbij kan veel geleerd worden van gebieden waar het weidevogelbeheer wel succesvol is. Vervolgens wordt er gekeken hoe dit kan worden ingepast op melkveebedrijf en wat voor gevolgen dit heeft voor de technische en financiële kengetallen.

1.3.1 Welke factoren zijn van invloed voor een succesvol broedresultaat?

Om de dalende stand van de weidevogels populatie tendens te laten gaan is het belangrijk dat elke weidevogel die broedt een vliegvlug nest groot kan brengen. Om dit mogelijk te maken is het van belang dat er een goed weidevogelbeheer wordt toegepast in een gebied. En dat er een aantal factoren aanwezig zijn die voor succes zorgen in een gebied, welke factoren dit zijn wordt in dit onderzoek uitgezocht.

Weidevogels hebben van naturen een sterke voorkeur voor gebieden met een vochtige tot drassig ondergrond. Dit zijn vaak gebieden in het veenweidegebied of een wat lageregelegen kleigebied vaak wordt hier ook wat minder intensief vee gehouden wat ook de voorkeur geniet van de weidevogels. Waarom de weidevogels voor de wat natter gebieden kiezen heeft vooral te maken dat op natter grond het bodemleven dicht bij het oppervlakte zit waardoor ze het gemakkelijk kunnen pakken. Ook is op de natter percelen de indringingsweerstand lager wat het voor de weidevogels makkelijker maakt om te pikken in de bodem in de zoekt tocht naar voedsel. Een ander voordeel van een hoger waterpeil is dat het gras vaak langzamer groeit waardoor er later gemaaid wordt en de weidevogels

meer tijd hebben om succesvol te broeden. (Teunissen & Wymenga, Factoren die van invloed zijn op de ontwikkeling van weidevogelpopulaties, 2011)

Een ander succesfactor voor een goed broedresultaat is de beschikbaarheid van voldoende voedsel en ook belangrijk om te weten is welk voedsel een weidevogel eigenlijk eet. Uit onderzoek blijkt dat Het rantsoen van een volwassen weidevogel bestaat uit voor 80% regenwormen en voor 20% uit larven en insecten. Het is dus van belang dat dit voedsel voldoende aanwezig zijn in de bodem en daarboven. Het rantsoen van kuikens van weidevogels bestaat niet uit wormen maar vooral uit bovengrondse insecten die ze op snavelhoogte kunnen eten. In de eerste weken eten de kuikens wel 10000 insecten per dag het liefste eten ze zo grote mogelijke insecten zodat ze hun buikje snel vol hebben zonder te veel te lopen. (Luske & Deru, 2015)

Vervolgens is er nog een ander steeds groter probleem die het broedsucces van weidevogels nadelig kan beïnvloeden. Dit zijn namelijk roofdieren die zowel de jonge pulletjes als eitjes van de weidevogels op eten. De predatie vinden het meeste plaats door zoogdieren zoals vossen en hermelijnen en ook door roofvogels en dan voornamelijk kraaien en kauwen. Het gaat over gemiddeld 30% van de weidevogel nesten die verloren gaan aan predatie. Dit is een aanzienlijk hoog percentage toch zijn er ook gebieden waar deze percentages lager zijn want in oude zeekelegebieden ligt percentage maar op 11,6%. In deze gebieden komen van naturen minder predatoren voor omdat deze minder aantrekkelijk zijn door het vooral openlandschap. Verder speelt de weidevogeldichtheid ook een rol bij het tegen gaan van predatie en dan vooral de aanwezigheid van de kievit. Bij een hogere weidevogeldichtheid is er een significant verlies in de predatie vooral de kieviet is fanatiek in het verdedigen tegen predatoren. (Teunissen, Kampichler, Majoor, Roodbergen, & Kleyheeg, 2020)

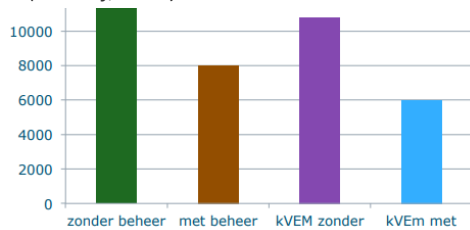
Als laatste is het van belang dat er voor een succesvol broedresultaat een goed divers beheer wordt toegepast. Dit houdt in dat alle hierboven genoemde factoren aanwezig moeten zijn maar, in welke vorm dit moet gebeuren is vaak de vraag. Een vaak genomen maatregel is het land maaien van perceel zodat de weidevogels rustig kunnen broeden. Dit wordt vaak gecombineerd met rijden van vaste mest voor de eerste snede. Dit zorgt voor voldoende nestmateriaal en voor een betere bodemkwaliteit en dus ook meer voedsel. Belangrijk is wel dat het voedsel goed beschikbaar is geheel de periode van ei tot vliegvlug kuiken. Hiervoor is het van belang dat de grond vochtig dan kan door het waterpeil te verhogen of een stuk onderwater te zetten.

1.3.2 Welke gevolgen heeft weidevogelbeheer voor de technische kengetallen van een melkveebedrijf.

Door het toepassen van weidevogelbeheer op een melkveebedrijf zullen er een aantal dingen veranderen. Deze veranderingen hebben invloed op de technische kengetallen van een melkveebedrijf. Belangrijk is deze om deze veranderingen te benoemen en te kijken of dit acceptabel is.

Allereest moet het weidevogelbeheer technisch mogelijk zijn op het melkveebedrijf dit houdt in dat een melkveebedrijf niet te intensief mag zijn. Voor goed weidevogelbeheer is het namelijk belangrijk dat het land niet te intensief gebruikt wordt ook vermindert weidevogelbeheer in zekere maten de opbrengst en moet er dus extra ruwvoer gewonnen worden. Hierna is het belangrijk dat gekeken wordt welke maatregelen er gaan worden toegepast op het melkveebedrijf. De meest gekozen maatregel is vaak het later maaien van land in combinatie met vaste mest rijden verder wordt er ook vaak gekozen voor een plasdrasgreppel.

Tabel 2 verschil van opbrengst en kwaliteit in Kg ds (Holshof, 2015)

De gevolgen van laat maaïen voor de weidevogels zijn goed merkbaar in de technische kengetallen van een bedrijf. Door deze maatregel kan er vaak een snede minder worden gemaaid en ook neemt de voederwaarden van de 1 snede af (tabel 2). Gemiddeld levert een 1ha uitgesteld maaïen 4000kg ds minder op jaar dan een normaal perceel. Het gras wat geoogst wordt van de eerste snede uitgesteld maaïen is van mindere kwaliteit

dus hierdoor neemt de kvem productie van een 1ha ook af met 3000 kvem per jaar. Vaak is nog wel goed te voeren aan melkvee zolang er maar niet meer dan 20% wordt gevoerd zorg het niet voor mindere opname aan ruwvoer. Wel is het van belang om het rantsoen enigszins aan te passen naar het voeren van uitgesteld gras, zo zit er in uitgesteld gras minder ruweiwit en verteert het minder snel. Verder heeft uitgesteld gras voeren aan het melkvee ook nog positieve kanten zo blijkt uit onderzoek dat bij het voeren van een beperkte hoeveelheid uitgesteld gras, de koeien minder last hebben van lebmaagproblemen, ze een betere mestkwaliteit hebben en een betere algemene gezondheid. Ook kan na de eerste snede uitgesteld maaïen vaak nog wel 2 goede snedes gras worden gewonnen die het verlies nog in elke maten compenseert. Andere maatregeling voor weidevogelbeheer hebben vaak dezelfde resultaten als het uitgesteld maaïen (denk hierbij aan 1 ha plasdras) omdat het voor de weidevogel belangrijk is dat ze voldoende tijd hebben om te broeden. Kan er dus vaak niet vroeg gemaaid worden en niet intensief bemest of ontwaterd worden hierdoor krijg je in alle gevallen minder en minder goed gewas van je land. Of zelfs zoals bij een plasdras waar vaak helemaal geen gewas af komt wat te voeren is aan koeien en moet er zelfs gewas worden afgevoerd (Braker, et al., 2005).

Dit wordt meestal vertaald in minder kg melk per ha, boeren die intensief zijn gaan vaak niet aan weidevogelbeheer beginnen omdat ze al hun land nodig hebben voor ruwvoer. Extensieve boeren hebben vaak genoeg ruwvoer en vinden minder gras van hun land minder erg en beginnen dus eerder met weidevogelbeheer. Dit kan gepaard gaan met een lagere melkproductie per koe door het uitgesteld maaigras te voeren aan de melkkoeien kan de melkproductie volgens onderzoek tussen de 1 en 1.5 liter meetmelk zakken. Om deze daling op te vangen kan meer krachtvoer worden gevoerd wat dan ook weer terug te zien in de technische kengetallen. (Remmelink, 2020)

De gevolgen van weidevogels op maisland zijn minimaal voor de technische kengetallen er is namelijk geen opbrengstverlies hierdoor. Er kan bijna altijd wel om heen gewerkt worden of de nesten kunnen verlegt dit kost alleen een beetje tijd. Ook zijn de nesten allang uit voordat er geoogst wordt.

Uiteindelijk laat weidevogelbeheer zich vooral toonbaar maken in de technische kengetallen aan de hand van minder opbrengsten per ha en een minder kwaliteit gras. Wat zich vaak dan weer uit in minder melk of meer krachtvoer producten. Ook blijkt dat een extensieve bedrijfsvoering goed past bij weidevogelbeheer.

1.3.3 Welke effecten heeft weidevogelbeheer op de financiële kengetallen

De beperking van weidevogelbeheer hebben gevolgen voor de financiële kengetallen van melkveehouder. De melkveehouder kan het land waar veel weidevogels zitten minder intensief gebruiken doordat in de broedperiode er niet vroeg gemaaid kan worden hierdoor haalt hij minder opbrengsten van het land. Of het land staat voor de weidevogels een groot deel van het jaar onderwater waardoor er geen gewas kan worden gewonnen voor het vee.

Deze gemiste opbrengsten merkt de Melkveehouder in ze financiële kengetallen doordat de opbrengsten die niet van het eigenland komen moet worden aangekocht of kan niet meer worden

verkocht. Verder heeft het gras wat geoogst wordt van de laat maaipercelen een mindere kwaliteit dan een normale eerste snede. Dit hoeft bij een kleine hoeveelheid geen invloed te hebben op de melkproductie.

In tabel 3 zijn de kosten per jaar weergegeven van weidevogelbeheer per ha en per belangrijke maatregel. In de totstandkoming zitten de opbrengst verliezen, Kwaliteitsverliezen, De extra arbeid en de overige kosten berekend.

Tabel 3 kosten Weidevogelbeheer Per ha per jaar (Rougoor & van der Schans, Meerkosten duurzame melkveehouderij, 2017)

Kosten weidevogelbeheer		Per ha/ Per jaar
Plasdras		€1.700,- tot €2.056,-
Uitgesteld maaien		€1.125,- tot €1.625,-

De kosten zijn per ha uitgerekend zodat het toe te passen is op iedere bedrijf en doordat de mindere kwaliteit van het gras al berekend is in de prijs per ha is er gekozen het verlies van de melkproductie niet mee te rekenen.

1.4 Knowledge gap

Uit het bovenstaande literatuuronderzoek komt naar voren welke succesfactoren er op een bedrijf nodig zijn voor succesvol weidevogelbeheer. Vervolgens is er ook gekeken wat weidevogelbeheer doet met zowel de technische kengetallen en de financiële kengetallen van een melkveebedrijf. Het is echter niet bekend welke succesfactoren toepasbaar zijn in de regio Waterland. En wat het implementeren van deze succes doet met zowel de technische als financiële kengetallen ook moet er nog onderzocht worden van welke subsidies gebruik gemaakt kan worden. Het is van belang om antwoord te krijgen op deze vraag om te zorgen dat de populatie weidevogels in Nederland niet nog verder zakt en misschien zelfs een kleine stijging maakt. Daarom is de hoofdvraag van dit onderzoek: hoe kan weidevogelbeheer succesvol worden toegepast op een melkveehouderij in de regio Waterland zonder dit te kosten gaat van het financiële bedrijfsresultaat.

1.4.1 Hoofd en deelvragen

Na het uitwerken van de probleemstelling van het onderzoek is de volgende hoofdvraag voortgekomen uit het theoretisch kader en het knowledge gap.

- *Hoe kan weidevogelbeheer succesvol worden toegepast op melkveehouderijen in de regio Waterland zonder dit te kosten gaat van het financiële bedrijfsresultaat?*

De deelvragen die zijn bedacht om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden zij als volgende

1. *Welke succesfactoren voor weidevogels zijn toepasbaar in de regio Waterland?*
2. *Wat betekent de implementatie van de succesfactoren voor de technische kengetallen?*
3. *Hoe beïnvloedde deze succesfactoren de financiële kengetallen van een Melkveebedrijf?*
4. *Kunnen subsidies de negatieve effecten van de maatregelen positief beïnvloeden?*

1.4.2 De doelstelling van dit onderzoek

De doelstelling van dit onderzoek is melkveehouders die in een gebied vallen waar weidevogelbeheer kan worden toegepast te helpen naar een hoger niveau. Ook moet het melkveehouders stimuleren om met weidevogelbeheer te beginnen door te onderzoeken welke meerwaarde het brengt voor een melkveehouderij. Met dit onderzoek heeft een melkveehouder enkele handvatten om zo veel voorkomende fouten te voorkomen. Zo hoeft de melkveehouder niet van onderaan alles zelf uit te zoeken maar kan hij leren van hoe andere boeren het doen en welke fouten ze hebben gemaakt

2. Aanpak van het onderzoek.

In dit hoofdstuk wordt de aanpak van het onderzoek beschreven. Voor het beantwoorden van de deelvragen en de hoofdvraag wordt gebruikt gemaakt van een literatuuronderzoek en waar de literatuur geen antwoordt heeft wordt gebruik gemaakt van de kennis van de onderstaande personen in tabel 5. De literatuur die geraadpleegd zal worden is vooral afkomstig van het Louis Bolk instituut, Sovon, Altenburg en Wymenga en WUR.

Om te zorgen dat het onderzoek gestaagd door gaat en op de inleverdatum compleet wordt ingeleverd is er planning gemaakt waarin staat wat wanneer wordt gedaan. De planning van dit onderzoek is hieronder in tabel 4 te vinden.

Tabel 4 planning

Weeknummer	Dagen	Wat?
Week 19	Zo, ma en di	Interview vragen opstellen beginnen met typen van voorwoord
Week 20	Zo, ma en di	Interview afnemen en resultaten verwerken in het verslag
Week 21	Zo, ma en di	Aanvullende informatie zoeken in de vorm van bronnen. Deze verwerken in het verslag
Week 22	Zo, ma en di	Lay-out optimaliseren, samenvatting maken en de laatste puntjes op de i.

Na het maken van het de deelvragen is er een knowledge gap ontstaan, om deze vragen te kunnen beantwoorden moeten er enkele interviews worden afgenomen met experts die deze vragen kunnen beantwoorden. Ook is er 1 melkveehouders geïnterviewde die bedreven is in weidevogelbeheer de mensen die worden geïnterviewd voor dit onderzoek zijn hieronder weergegeven in tabel 5.

Tabel 5 geïnterviewde personen

Naam:	Functie	Bedrijf
Wilco Bark	Melkveehouder	Mts Bark
Mark Kuiper	Weidevogel expert	NatuurBeleven
Tanja Verbij	Veldcoördinator	Water, Land en Dijken

Om duidelijk te maken wie deze mensen zijn en voor wat voor informatie ze kunnen geven wat nodig is voor het beantwoorden van de hoofdvraag. Wordt kort verteld wat deze mensen doen.

Allereest Wilco Bark, Wilco is een Melkveehouder in Overleek en doet veel aan weidevogelbeheer Wilco staat alleen voor aantal problemen. Zo heeft Wilco last van veel predatie van zijn weidevogels en vindt het lastig hier juist mee om te gaan. In het verleden zaten er veel weidevogels maar door de predatie blijven er veel weg wel zijn er altijd succesfactoren aanwezig maar dit mag niet baten. Wel is er nu op 6 ha een vossenraster waar de predatie meevalt dit is interessant voor het onderzoek.

Wilco zijn kennis zal vooral gebruikt worden voor vragen zoals:

- Wat betekent succesvol weidevogelbeheer voor de financiële en technische kengetallen

- Welke negatieve gevolgen heeft weidevogelbeheer
- Hoe kan kunnen succesfactoren worden geïmplementeerd

Mark Kuiper is een succesvolle weidevogel expert in verschillende gebieden waaronder de ronde hoep en Marken. In deze gebieden wordt goed samengewerkt tussen de boeren en het collectief en dit resulteert in goede resultaten. Hier kan veel van geleerd worden hoe de Melkveehouders gemotiveerd worden en hoe daar de succesfactoren worden omgezet in goed beheer.

Mark zijn kennis zal vooral gebruikt worden bij vragen zoals:

- Welke succesfactoren toepasbaar zijn in Waterland
- In welke vorm zijn deze succesfactoren toepasbaar in Waterland.
- En wat betekende deze succesfactoren voor de bedrijfsvoering van een melkveehouder.

Als laatste Tanja Verbij, Tanja is een veldcoördinator in de regio Waterland dit wil zeggen dat ze de schakel is tussen de Melkveehouder en het collectief. Tanja is op de hoogte wat er bij de boeren speelt en welke problemen er voorkomen met weidevogelbeheer in het de regio. Door haar bijdrage wordt het onderzoek gespecificeerd op de probleem die in de regio spelen.

Tanja haar kennis zal vooral gebruikt worden bij vragen zoals:

- Welke subsidies er beschikbaar zijn
- Welke eisen aan deze subsidies zitten
- Wat voor succesfactoren er toepasbaar zijn in Waterland

Door dezelfde vragen te stellen aan verschillende personen met verschilde invalshoek is de hoop dat de hoofdvraag goed beantwoorde kan worden.

3.Resultaten

In dit hoofdstuk zijn de resultaten van de deelvragen beschreven, aan de hand van deze resultaten zal uiteindelijk de hoofdvraag worden beantwoord.

3.1 Welke succesfactoren voor weidevogels zijn toepasbaar in de regio Waterland?

Uit het vooronderzoek werd duidelijk welke succesfactoren belangrijk zijn voor goed weidevogelbeheer. Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden moet gekeken worden welke succesfactor kan worden toegepast in de regio Waterland en hoe deze kan worden toegepast.

Allereest is het belangrijk dat het waterpeil wordt verhoogd voor de weidevogels maar voor een melkveehouderij is dit eigenlijk niet ideaal. Het land moeten voor een goede bewerking droog zijn zodat er geen sporen worden gereden en er gemakkelijk geweid en of gemaaid kan worden. Toch zijn hier ook weer oplossingen voor bijvoorbeeld een tijdelijk hoogwaterpeil. Dit wil zeggen dat er in de periode dat de weidevogels broeden het waterpeil omhoog kan worden gezet. Voor deze periode kan het waterpeil gewoon op normaal niveau en kunnen de voorjaars werkzaamheden gemakkelijk worden uitgevoerd. Vervolgens kan het peil na het weidevogelseizoen ook weer op normaal niveau zodat er in najaar ook zonder problemen het land bewerkt kan worden. Uit onderzoek blijkt dat door deze maatregel de succesvolle aantal prikken van een weidevogel met 50% groter is dan bij een laag waterpeil. Er zijn ook nog andere mogelijkheden waar bij het waterpeil niet omhoog hoeft dit zijn bijvoorbeeld de plasdrasgreppel of een plasdras. Bij deze mogelijkheden wordt een deel van een greppel of een heel perceel onderwater gezet in de periode dat de weidevogels broeden. In de regio Waterland ligt het waterpeil tussen de 50 en de 80cm onder het maaiveld vergeleken de rest van Nederland is dit een hoog waterpeil. De weidevogels hebben het liefst een waterpeil wat niet lagere is dan 80cm onder het maaiveld, dit is dus eigenlijk al aanwezig in heel Waterland. Ook bestaat de bovengrond in Waterland voor een groot deel uit veen en een klein deel kleigrond waar heel het jaar gemakkelijk is in te prikken voor de weidevogels. (Rougoor, Dijkman, & van der Schans, Verduurzaming Waterlandse melkveehouderij, 2019)

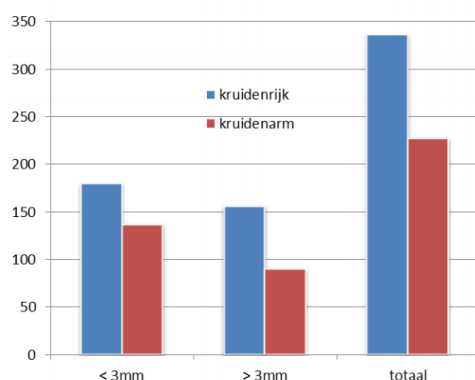
Voor een optimaal broedresultaat is het van belang dat er voldoende voedsel beschikbaar is voor zowel de volwassen weidevogels en zijn jonge. De weidevogels en zijn jonge eten vooral wormen en insecten. Er zijn verschillende manier om te zorgen dat er voldoende insecten en wormen aanwezig zijn. Allereerst is het belangrijk om te weten aan welke hoeveelheid een weidevogel genoeg heeft om te kunnen overleven. Uit onderzoek blijkt dat een volwassen weidevogel voldoende eten kan vinden als er 100 gram wormen per m² aanwezig zijn hierbij geldt natuurlijk ook de grond niet te hard mag zijn anders kan de weidevogels ze niet op prikken uit de grond. In de regio Waterland is het meeste agrarische grond grasland het aandeel bouwland is verwaarloosbaar. Het grootste aandeel grond in Waterland bestaat uit veen (Rougoor, Dijkman, & van der Schans, Verduurzaming Waterlandse melkveehouderij, 2019). Wormen gedijen goed op grond waar het ph op peil is met voldoende organisch stof en een goede vochtvoorziening de meeste van de aspecten zijn aanwezig in Waterland, de ph wil alleen nog wel eens lastig zijn op de wat zuren veengronden. Om dit aan te pakken kan bekalken of stalmest strooien een uitkomst bieden blijkt uit een experiment op veen.

Tabel 5 reactie van wormen op verschillende meststoffen op veen (Van Eekeren, Deru, & Bloem, 2016)

Bemesting op jaarbasis	pH	Opbrengst t ds/ha	Totaal aantal wormen per m ²
Onbemest	4,1	1,3	110
10 ton Stalmest	5,8	5,8	520
1000 kg Kalkmergel	6,4	1,5	620
700 kg Dolokal	6,4	1,5	740

In tabel 5 is te zien dat het aantal wormen per m² toeneemt na maten er bekalkt wordt of wordt bemest met ruige mest. Wel moet er niet te veel worden bekalkt want bij een overmaat kunnen de wormen sterven. Een andere manier om het aantal wormen in de bodem te laten toenemen is het inzaaien van klaver. In de wortelknobbeltjes van klaver wordt stikstof gebonden waardoor er weer veel stikstofrijke gewasresten voor de wormen beschikbaar zijn. Verder nemen wormen ook toe door het gebruik van organische mest er zit verschil in drijfmest of vaste mest in het aantal wormen maar dit is het verschil is vooral te zien in het soort wormen. In vast mest zitten namelijk meer strooiselwormen dan bij bemesting met drijfmest. Een voordeel van vaste mest tegen over drijfmest voor weidevogels is dat in vaste mest nestmateriaal zit wat weidevogels gebruiken voor het bouwen van een nest. (Van Eekeren, Deru, & Bloem, 2016)

De insecten die de weidevogels eten zijn moeilijker te beïnvloeden door aanpassing in de bedrijfsvoering. Toch zijn er wel middelen om de insectenrijkdom in de regio Waterland te vergroten, zo kan er namelijk gebruik gemaakt worden van kruidenrijkgrasland. Door de vele diverse soorten kruiden, grassen, en klavers trekt kruidenrijkgrasland meer insecten aan door gewoon grasland. Ook blijkt uit onderzoeken dat er op kruidenrijkgrasland vooral meer grotere insecten zitten. Voor de weidevogel en zijn pullen is dit zeer gunstig door deze grotere insecten hoeven ze minder moeite te doen om hun buikje sneller vol te krijgen (Figuur 2).

Figuur 2 Pilot kruidenrijkgrasland op veen insectenrijkdom (Geerts, 2017)

Vervolgens is er ook nog een andere manier om te zorgen voor meer insecten deze manier is gemakkelijk toe te passen in de regio Waterland. Er is namelijk onderzocht dat als sloot kanten een langere tijd niet gemaaid worden dit ook goed is voor de insectenrijkdom. Ook is dit gemakkelijk te passen in een bedrijfsvoering in Waterland er zijn in dit gebied namelijk veel slootkanten. Verder staat er in de meeste slootkanten niet het beste gras en is minder erg als alleen de slootkanten blijven staan. In tabel 6 zijn de significante verschillen tussen het midden van het land en de slootkanten goed te zien.

Tabel 6 insecten slootkant (Jansma & de Wit, 2016)

Locatie	Hoogte (cm) structuur	Verticale grond (%)	Open bedekking (%)	Kruiden	Spinnen	Loopkevers	Snuitkevers	Vliegende insecten > 4mm
Slootrand (n=12)	14,7 ^a	5,2 ^a	15,5 ^a	13,3 ^a	40 ^a	16 ^a	6 ^a	82 ^a
Midden (n=12)	22,1 ^b	3,7 ^a	1,4 ^b	7,2 ^b	34 ^a	30 ^b	2 ^b	46 ^b

Een ander succesfactor is het tegen gaan van predatie van nesten en weidevogel pullen, dit wordt door jaren slechte beheer een steeds groter probleem. Ook speelt dit onderwerp in de regio Waterland een grote rol, in Waterland is er veel last van predatie door vossen. De hoeveelheid predatie en door welke predator gepredeert wordt is maar in zekere maten bekend bij collectief Water, land en dijken. Volgens veldcoördinator Tanja Verbij wordt predatie vaak niet gezien en niet doorgeven aan het collectief zodat het geregistreerd kan worden. Wel zien ze in Waterland waar het wel goed wordt bij gehouden dat de vos voor de meeste predatie zorgt. Een vos kan in een avond wel 20 nesten leeghalen is de beleving van Melkveehouder Wilco Bark in Overleek. Op zijn wildcamera's ziet hij de vossen regelmatig over ze erf en landerijen lopen. De aantal nesten op zijn bedrijf zijn door deze predatie gehalveerd. Naast de vos zijn er in Waterland ook andere predatoren in vorm van vogels (kraaien en Kauwen) en nog andere zoogdieren zoals een hermelijn en een marter. Om deze predatie tegen te gaan is een goede samenwerking nodige tussen de verschilden partijen, denk bij deze partijen aan terreinbeheerderorganisaties (TBO's), Jagers, de provincie, de boeren, Waterland en dijken en natuurlijk de vrijwilligers. Volgens het collectief is het van belang om vooral de schuilplekken van de predatoren aan te pakken. Dit zijn bijvoorbeeld bosjes midden in het landschap of een rietschoot in dit soort plekken kunnen vossen, kraaien en hermelijn zich gemakkelijk vestigen en verstoppen. Ook is het van belang dat de biotoop van de weidevogels optimaal in order is dit wil zeggen in tijd dat de pullen groot zijn dat er lang gras staat voor voldoende beschutting tegen predatie.

Verder spelen jagers een grote en belangrijke rol in het tegengaan van predatie vooral in het beheer van de vos die als grootste predator wordt gezien in Waterland. De jagers mogen in de periode van 1 februari tot 15 juli tussen zonondergang tot zonsopgang jagen op de vos met behulp van kunstlicht. Samen met het in de gaten houden van eventuele burcht worden hier mee goede resultaten gehaald volgens Tanja maar de vos is nog lang niet weg in Waterland. Hierdoor worden in kleine gebieden geëxperimenteerd met een vossenraster, een vossenraster bestaat uit vier staaldraden die als een heining om een perceel of percelen wordt geplaatst. De heining moet ervoor zorgen dat de vos niet in de percelen komt hierom staat er dan ook stroom op en is het zo hoog dat een vos er niet overheen kan. Deze maatregel is zeer succesvol maar vergt wel een hoop onderhoud zo moeten de draden vrij worden gehouden van gras om te zorgen dat de stroom er goed opblijft. Het blijft dus een tweede keus maatregel maar kan een mogelijkheid geven als het bijtijds afschieten van vossen niet lukt.

Om te zorgen voor een succesvol weidevogelbeheer is een goed beheer van het weidevogelgebied van zeer groot belang. Hoe je een gebied goed beheert is vaak nogal al lastig te bepalen en vergt vakmanschap en soms moet er wat ingeleverd worden. Het beheer kan pas succesvol worden genoemd als alle succesfactoren aanwezig zijn en de weidevogelstand toeneemt of in ieder geval niet afneemt.

Naast dat de succesfactoren van belang zijn is ook zeker het gebied van belang, Voor een goed beheer moet er voldoende openheid zijn van een gebied dit betekend dus geen bos in de buurt. Verder is het van belang dat een melkveehouder voldoende land heeft om hiervan een deel wat extensiever te gebruiken zodat het ingericht kan worden voor weidevogels. Wanneer dit op orde is moet er voldoende kennis aanwezig om tijdens het broedseizoen het beheer aan te passen naar wat

de vogels dat jaar nodig hebben. Denk hierbij, dat bij een droog jaar wordt gezorgd voor extra vocht in de vorm van water op zetten of een extra plasdras zodat en mogelijk blijft om voedsel te verkrijgen. Maar is het een laat koud voorjaar en beginnen de vogels pas laat met eieren leggen moet stukken land later worden uitgesteld om weidevogels de kans te geven om de eieren uit te broeden.

Het is dus van belang om flexibel te zijn voor de weidevogels ieder jaar brengt uitdagingen mee en dit vergt een hoop kennis om hier slim mee om te springen. Deze kennis is vaak aanwezig bij het collectief waar een melkveehouder in waterland vaak lid van is, Goede samenwerking hiertussen is dus ook cruciaal. Dit geldt ook voor de TBO's deze organisaties hebben veel land in Waterland in bezit en verpachten dit aan melkveehouders. Maar door deze vaak grote organisatie die ver van de werkelijkheid staan is vaak moeilijk hier mee samen te werken, ook zijn ze totaal niet flexibel ter wel dit voor goed beheer van belang is.

Voor goed beheer is het erg van belang dat partijen goed met elkaar samen kunnen werken en flexibel zijn. Weidevogels werken namelijk niet met datums en houden geen rekening met een eventuele weideplanning. Samenwerken, flexibel zijn en voor de melkveehouders offers maken is het belangrijkste.

3.2 Wat betekent de implementatie van de succesfactoren voor de technische kengetallen?

Uit het vorige hoofdstuk werd duidelijk welke succesfactoren kunnen worden geïmplementeerd en hoe deze kunnen worden geïmplementeerd in de regio Waterland. In dit hoofdstuk wordt uitgezocht wat deze succesfactoren nou echt voor invloed voor de technische kengetallen van een melkveebedrijf.

De eerste succesfactor is die van het hoge waterpeil voor de weidevogels, in het hoofdstuk 3.1 is duidelijk geworden dat dit in de regio Waterland eigenlijk aanwezig is. Doordat dit hoge waterpeil in Waterland al aanwezig is heeft dit geen invloed op de technische kengetallen wanneer een bedrijf kiest voor weidevogelbeheer. Maar als een bedrijf kiest voor een plasdras om het land extra aantrekkelijk te maken voor de weidevogels heeft dit wel consequentie voor de technische kengetallen. Bij het zetten van een plasdras komt namelijk arbeid kijken om het land nat te houden ook groeit er minder gras en welke gras er groeit is van veel minder kwaliteit.

Tabel 7 opbrengstverlies Plasdras (Tolkamp, et al., 2006)

	Plas-dras april	Plas-dras mei	Plas-dras juni
Ds opbrengst (per jaar kg ds/ha)	9304	7629	6479
KVEM jaaropbr. greppelplas-dras	6414	5260	4465
KVEM jaaropbr perceels plas-dras	5484 - 0	4497 - 0	3819 - 0
Percentage van optimale ds opbr.	72%	60%	50%
Perc. van optimale KVEM opbr. bij greppelplas-dras	58%	48%	41%
Perc.van optimale KVEM opbr. bij perceels plas-dras	50 - 0 %	41 - 0 %	35 - 0 %

In tabel 7 zijn deze verschillen van minder kwaliteit en mindere opbrengst goed te zien ook is in deze tabel te zien wat de verschillen zijn tussen de tijd dat de plasdras staat. De meeste plasdrasse in Waterland staan tot mei dit betekent dus een opbrengstverlies van 40% kg ds. per ha en een kvem verlies van 52% per kg ds. per ha. Door deze verliezen oogst de melkveehouder dus minder en slechter gras van ze land wat hij terugziet in de technische kengetallen. Ook kost het bijhouden van de plasdras 5 uur in de week deze uren zitten vooral in het op en afbreken van de pomp en het pompen zelf. (Tolkamp, et al., 2006)

Vervolgens is het voor de weidevogels van belang dat er voldoende voedsel aanwezig is om succesvol jongen groot te brengen. Uit hoofdstuk 3.1 blijkt dat hier verschilden methode voor zijn om dit te kunnen realiseren zo kan er bekalkt worden, slootkanten laten staan of kruidenrijk grasland inzaaien.

In Waterland bestaat het grootste aandeel van de landbouwgrond uit veengrond, veengrond heeft als nadeel dat het vaak te zuur is en de dus een te laag ph heeft. Dit heeft zowel voor de weidevogels als voor de productie van de grond negatieve gevolgen. Een oplossing voor dit probleem is het bekalken van het grasland, in een onderzoek is gebleken dat dit voor meerdere factoren gunstig uitpakt bij een bemesting van 8000kg Kalk.

Tabel 8 Gevolgen van bekalken (Van Eekeren, Deru, & Bloem, 2016)

6 elementen	Parameters	0-controle	Kalk (CaCO ₃)
Bodemkwaliteit			
Organische stof	Organische stof (% 0-10 cm)	38	37
Bodemchemie	pH-H ₂ O (0-20 cm) ¹	5,3	5,8
	P-Al (mg P ₂ O ₅ 100 g ⁻¹ , 0-10 cm)	45	50
	Ca bezetting (% van CEC, 0-20 cm)	48	65
	Mg bezetting (% van CEC, 0-20 cm)	12	12
	Ca/Mg-verhouding (0-20 cm)	4,3	5,9
Bodemleven	Aantal wormen (n m ⁻² , 0-20 cm)	728	883

In tabel 8 zijn de positieve effect voor de bodemkwaliteit goed zichtbaar het enigste negatieve effect is die van het bodemleven, maar op veengrond is dit al meer dan voldoende aanwezig en vormt geen gevaar. Door deze positieve effecten op het bodemleven gaat de grasproductie ook gestaagd vooruit per jaar deze stijgt namelijk met 400kg ds per jaar door een goede bekalking, Dit is wel vergeleken met een onbemesten situatie. Het negatieve effect van deze toename is wel dat het veen sneller zakt door het los maken van extra mineralisatie en oxidatie van het veen. (Van Eekeren, Deru, & Bloem, 2016)

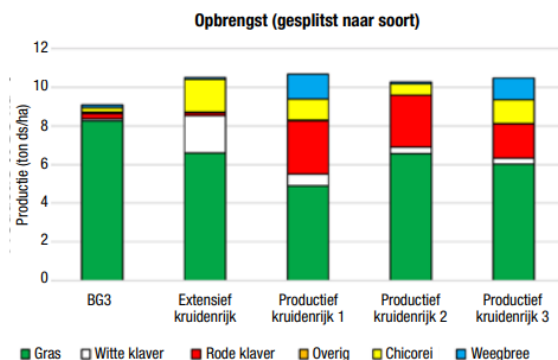
Bij weidevogelbeheer worden ook vaak slootkanten een paar ronden niet gemaaid, in deze sloot kanten zitten namelijk insecten die belangrijk zijn als voedsel voor de weidevogels. Door het laten staan van deze slootkanten is er minder oppervlak om te maaien en dus om ruwvoer te winnen voor de winter. Voor het slootkantenbeheer mag een strook van 2 meter niet worden bemest en maar 1 keer worden gemaaid na 15 juni, wel mogen de koeien geweid worden in deze strook. De kwaliteit van dit gras wordt minder omdat het niet bemest mag worden maar de mest die normaal wel op die strook wordt uitgereden kan weer extra op het midden van het land worden uitgereden. Hierdoor valt de gemiste opbrengst mee, Ook staat er in de meeste slootkanten in Waterland niet het beste gras een blijft hier vaak een deel van liggen of wordt het niet gemaaid. De verschillen in opbrengst van wel slootkanten beheer of niet is ook nergens onderzocht, dit waarschijnlijk om dat de verschillen nihil zijn.

Om te zorgen voor voldoende voedsel voor de weidevogels is kruidenrijkgrasland eigenlijk noodzakelijk, De kruiden in het gras zorgen namelijk voor een toename aan wormen in de bodem en het zorgt voor meer en vooral groter insecten. Maar wat betekend kruidenrijkgrasland voor de technische getallen van een melkveebedrijf.

Allereerst mag er op kruidenrijkgrasland geen kunstmest en bestrijdingsmiddelen gebruikt worden want als deze wel gebruikt worden verdwijnen de kruiden. De productie van het kruidenrijke gras blijft hetzelfde als normaal gras waar kunstmest wordt gestrooid, de klavers zorgen namelijk voor de stikstof die nodig is en de verschillende worteldiepte van het gewas zorgt dat het in de droogte ook

doorgroeit zoals is te zien in figuur 3. De opbrengst per ha ligt zelfs nog hoger dan een perceel Engels raaigras dat wel met kunstmest bemest is.

De opbrengst van vijf verschillende mengsels in 2019. BG3 (controle) is bemest met rundveedrijfmest en kunstmest, de overige mengsels zijn alleen met rundveedrijfmest bemest.

Figuur 3 vergelijking van opbrengst kruidenrijk vs. gras (Janssen, Wagenaar, Van Eekeren, & Antonissen, 2020)

Ook de voederwaarde van kruidenrijk grasland ligt hoger dan van normaal Engels raaigras en dan niet alleen de Vem-waarde maar ook het ruweiwit-gehalte. Verder zitten er ook een hoger aantal aan spoorelementen in zoals koper en zink die belangrijk zijn voor de gezondheid van de veestapel. Ook extensieve kruidenrijk grasland heeft een hogere opbrengst en voederwaarde dan Engels raaigras zie Tabel 9

Tabel 9 voederwaarde kruidenrijk gras (Janssen, Wagenaar, Van Eekeren, & Antonissen, 2020)

Mengsel	VEM	Ruw eiwit (%)	Cu (mg/kg)	Zn (mg/kg)
Engels raaigras (BG3)	929	16,1	7,4	38
Extensief kruidenrijk	941	18,1	10,4	66
Productief kruidenrijk 1	947	18,1	11,6	74
Productief kruidenrijk 2	937	18,0	9,5	50
Productief kruidenrijk 3	945	17,0	11,5	71

Door het kruidenrijk grasland nemen er verschilden technische kengetallen toen op een melkveebedrijf. Zo stijgt de kg ds productie per ha in vergelijking met normaal raaigras ook stijgt de voederwaarde van het product wat geoogst wordt. Vervolgens neemt kunstmest gebruik af bij het gebruik van kruidenrijkgrasland en ook het gebruik van gewasbescherming middelen.

Om een bedrijf zo optimaal mogelijk in te richten voor weidevogelbeheer zullen er dingen moeten veranderen op een bedrijf wat gevolgen heeft voor de technische kengetallen. Van belang is dat een bedrijf niet te intensief en dus voldoende grond heeft, een deel van het land moet voor weidevogelbeheer later gemaaid worden om de kuikens een kans te geven om groot te worden. Dit resulteert in een lagere ds opbrengst per ha en een minder kwaliteit gras zoals in het vooronderzoek al duidelijk werd. Het gras wat van deze laat maaien percelen afkomt is nog goed bij te voeren zonder dat dit een daling in de ruwvoeropname geeft mits er niet meer dan 20% wordt gevoerd. Als de melkveehouder meer van dit gras heeft maar voldoende gras heeft voor zijn vee kan een goede optie ook zijn het verkopen van dit gras. Uitgesteld maaigras is vaak goed te verkopen omdat dit door de lage voederwaarde uitermate geschikt is voor paarden. (Braker, et al., 2005)

De meeste verandering voor de technische kengetallen zullen dus plaats vinden in het gebied van gras en grasproductie, welke dan weer gevolgen heeft voor het ruwvoer wat zich meestal weer vertaalt in een mindere melkproductie. Studies wijzen uit dat de melkproductie op bedrijven die veel uitgesteld maaien daalt met 1 tot 1,5 liter per koe per dag. De gezondheid van de koeien

is meestal wel hoger op deze bedrijven doordat het uitgesteld maaigras zeer gezond voer is waardoor voeding gerelateerde ziektes een stuk minder voorkomen. Dit heeft vooral ook te maken doordat het uitgesteld maaigras zeer structuurrijk is wat zorgt voor een goede herkauwactiviteit.

Naast het verschil in grasland en grasland gebruik is er natuurlijk ook de verandering in arbeid, door het later maaien en minder maaien is er hier dus minder tijd voor nodig dan bij normaal gebruik van grasland. De tijd die hierin gewonnen wordt zal wel anders moeten worden ingedeeld zo moeten er nesten worden gezocht of een plasdras onderwater worden gezet. Over wat meer tijd kost weidevogelbeheer of geen weidevogelbeheer is eigenlijk weinig informatie beschikbaar en scheelt ook erg per bedrijf. Zo zijn er voor het zoeken van nesten vaak vrijwilligers die dit voor hun hobby doen. Ook is het per bedrijf heel verschillend hoeveel verschilden pakketten er zijn en over hoeveel ha dit gaat.

3.3 Hoe beïnvloedde deze succesfactoren de financiële kengetallen van een Melkveebedrijf?

Weidevogelbeheer heeft grote gevolgen voor de bedrijfsvoering op een melkveebedrijf ook voor de financiële kengetallen. In dit hoofdstuk wordt bekeken en berekend hoe groot de gevolgen zijn voor de financiële kengetallen. Er wordt vooral gekeken naar de kosten van het implanteren van de succesfactoren voor weidevogels, de kosten zullen allemaal berekend worden per ha om het zo voor elke bedrijfsgrootte bruikbaar te maken.

Allereerst moet voor de weidevogels de waterstand goed zijn om de grond goed indringbaar te maken om op zoek te gaan naar voedsel. Doordat de waterstand in Waterland overal voldoende hoog is voor de weidevogels hoeven de negatieve effecten hiervoor niet worden berekend. Wel wordt er voor weidevogels vaak delen land onderwater gezet om in drogen periodes ook te zorgen voor deze zachte grond.

Deze maatregel heeft negatieve gevolgen voor de grasopbrengst en de graskwaliteit hiernaast moet de melkveehouder ook zorgen dat er water op het land blijft staan, dit betekent dus regelmatig water opzetten. Dit kost de melkveehouder tijd en dus geld ook geld, voor het water opzetten is er ook een pomp nodig die ook geld kost.

Uitgaande van de dat de plasdras opstaat van 15 feb tot 15 mei wat in Waterland het meeste voorkomt. Dit zijn in totaal 12 weken, elke week moet de plasdras worden volgepompt dit kost 5 uur per week dit gebeurt met een trekker met pomp en 1 uur arbeid voor het aan en uit zetten van de pomp. Een kleine trekker voldoet uitgaande dat deze trekker €10 per uur kost en 7,5 liter per uur gebruikt de brandstof kost €1,20 per liter per uur kosten arbeid €25, de kosten worden in de tabel 10 bij elkaar geteld

Tabel 10 kosten plasdras in uren (Tolkamp, et al., 2006)

Kosten uren plasdras per ha	Kosten per week	Per seizoen (12 weken)
Kosten trekker	€90 euro	€1080
Arbeid	€25 euro	€300
Totaal		€1380

Nu de kosten van het arbeid en de kosten van het pompen zijn berekend moet er ook nog berekend worden wat de kosten zijn van de opbrengstverlies per ha. Jaarlijks gaat er 7700 kvm aan opbrengst verloren de kosten van een kvm ruwvoer aankopen ligt op €26 per kvm 100. In tabel 11 worden de kosten bij elkaar opgeteld.

Tabel 11 kosten opbrengstverlies (Tolkamp, et al., 2006)

Kosten opbrengstverlies	Kosten per ha	
Kosten per 100 Kvm	€26	€2002

Nu allen kosten berekend zijn kan de balans worden opgemaakt wat een 1 ha plasdras kost per jaar, de totale kosten komen uit op €3382 per jaar. Dit is een hoop geld per jaar voor een melkveehouder vooral als de melkveehouder al zijn land nodig heeft voor zijn ruwvoerwinning. Dit onderstreept wel het belang van de intensiviteit van de melkveehouder.

Naast vocht blijkt dat voldoende eten voor weidevogels ook cruciaal is voor een goed broedresultaat, uit de vorige hoofdstukken blijkt dat het hier vooral gaat om wormen en insecten. De wormen kunnen worden gestimuleerd door stalmest, kalk en klaver. Stalmest wordt op iedere bedrijf wel uitgereden vaak op bouwland maar dit is eigenlijk niet aanwezig in Waterland. Hierdoor wordt dit vaak gewoon op grasland uitgereden ook al is er geen weidevogelbeheer. Hierdoor is er gekozen om alleen het effect van bekalken uit te rekenen en niet van het uitrijden van stalmest.

Uit het voorgaande onderzoek werd met een bekalking van 8000kg goede resultaten gehaald voor zowel de wormen als de grasopbrengst. Voor het berekenen wat bekalken voor een melkveehouder kost voor een jaar wordt dan ook deze hoeveelheid gebruikt. De kosten van kalk liggen ongeveer op de €20 per ton ook moet de kalk nog gestrooid worden over het land wat ongeveer op €40 per ton uitkomt. In tabel 12 wordt de berekening van de kosten per ha per jaar uitgewerkt.

Tabel 12 Kosten bekalken (Oude Vrielink, 2018)

Kosten bekalken	Per ton	Per ha (8ton)
Kalk	€20	€160
Loonwerker	€40	€320
Totaal		€480

De totalen kosten per ha zijn €480 euro per ha maar aan bekalken zitten voor een melkveehouder ook positieve gevolgen voor de productie van zijn grasland want die stijgt. Deze gevolgen worden in tabel 13 uiterekend. Uitgaande van dat de kg ds per ha toeneemt met 400kg ds en de kosten van één kg ds gras gemiddeld €0,18 kg ds zijn.

Tabel 13 opbrengst bekalken (De Heus, 2015)

Opbrengst bekalken	Per kg ds	Per ha (400kg)
Kg ds gras	€0,18	€72
Totaal		€72

De totalen opbrengst per ha per jaar van bekalken is €72, de kosten liggen op €480 per ha. Dit betekent dus een kostenplaatje van per ha van €408.

Om de weidevogels van nog meer voedsel te voorzien speelt kruidenrijk grasland een belangrijke rol, in Waterland is er bijna geen kruidenrijkgrasland aanwezig en zal dus moeten worden ingezaaid. Nu wordt er in Waterland veel grasland vernieuwd en zijn de kosten van de her inzaai niet van belang de inzaai van gras of kruidenrijk is hetzelfde. Wel kost het zaaizaad van kruidenrijkgrasland een stuk duurder dan Engels raaigras. Een normaal BG 3 van Barenburg kost namelijk €218,25 per ha en het kruidenrijke mengsel van Barenburg kost €328,50 per ha. De kosten van de inzaai van kruidenrijk vergeleken met Engels raaigras zijn weergegeven in tabel 14.

Tabel 14 kosten kruidenrijk vergeleken Engels raaigras (Barenburg, 2021)

Verskil in prijs	Per ha
Kruidenrijk	€218,25
BG 3	€328,50
Verskil	-€110,25

Het inzaaien van kruidenrijkgrasland kost dus €110,25 meer dan het inzaai van Engels raaigras doordat het zaaizaad duurder is. De verder kosten zijn hetzelfde maar de opbrengsten van kruidenrijkgrasland zijn hoger, dit komt doordat er geen kunstmest nodig is en er meer opbrengst van een ha is. De opbrengst van het niet strooien van kunstmest is volgens onderzoek €72 per jaar

per ha de toename in de opbrengst is ongeveer 1000kg ds per jaar vergeleken met normaal gras (figuur 3). In tabel 13 wordt gerekend met €0,18 per kg ds, deze waarde zal voor deze berekening ook worden gebruikt. De extra opbrengst is alleen bekend in kg 's ds vandaar wordt er hiermee gerekend en niet met Kvem

Tabel 15 (Janssen, Wagenaar, Van Eekeren, & Antonissen, 2020) (Bij 12, 2015) (Pure graze, 2021)

Opbrengst kruidenrijk	Per ha
Extra kg ds per ha	€180
Geen kunstmest per ha	€72
Totaal	€252

De totalen opbrengst van één ha kruidenrijkgrasland komt na het verlies van het duurder zaaizaad nog uit op een positief saldo van €110,25 - €252= 141,75 euro per ha. Voor een melkveehouder die in weidevogelrijk gebied zit is dit een win-win situatie. Er wordt extra gras van één ha gehaald zonder kunstmest en de weidevogels hebben meer te eten, ook neemt de bodemkwaliteit nog toe waar nog meer winst vandaan komt. Deze winst is alleen slecht in geld uit te drukken en heeft ook tijd nodig voordat het zichtbaar wordt.

De vaakst voorkomende maatregel voor weidevogelbeheer is het later maaïen van percelen om zo de weidevogels kans te geven om hun jongen groot te laten worden. Door het laten maaïen neemt de voederwaarde van het gras af en mist er jaarlijks een snede gras. Deze maatregel kost de melkveehouder jaarlijks geld, vooral als hij niet voldoende gras heeft en gewas moet aankopen.

De meest voorkomende maaidatum in Waterland is 15 Juni, na deze tijd zijn de meeste weidevogelnesten uit en kan het land gemaaid worden. Bij deze datum hoort een opbrengstverlies 2845 kvem de kvem prijs is €26 per 100kvem.

Tabel 16 (Bij 12, 2015)

Opbrengstverlies uitgesteld maaïen	Prijs 100kvem gras	Per ha
Per kvem	€26	€739,70

In tabel 16 staat de berekening van de opbrengstverlies per ha van uitgesteld maaïen, de verlies die gemaakt wordt op 1 ha tegenover normaal grasland is €739,70 per jaar. Wel wordt er bij uitgesteld maaïen nog wat winst gemaakt door het niet mogen strooien van kunstmest, dit is jaarlijkse net als bij tabel 15 €72 wat wordt bespaard op de aankoop en strooien van kunstmest. Dit zit de balans op €72-€739,70 = €667,70 wat jaarlijkse per ha wordt gemist aan opbrengst.

3.4 Kunnen subsidies de negatieve effecten van de maatregelen positief

Beïnvloeden?

Door het steeds verder terug lopen van de weidevogelstand is de overheid in de jaren 70 begonnen met melkveehouders geld te geven om percelen te later te maaien. Hierdoor kregen de weidevogels meer ruimte en de vergoeding zorgde ervoor dat er meer boeren aan mee wilden doen, Dit was begin van het subsidiesysteem wat er vandaag de dag is. Tegenwoordig kunnen boeren nog steeds subsidies krijgen voor weidevogelbeheer maar tegenwoordig is het wat complexer. Er wordt nu sinds 2016 gebruik gemaakt van het ANLB-systeem, het geld wat hierin zit is mede mogelijk gemaakt door de Europese unie.

Er zijn welke enkele regels waaraan moet worden voldaan om gebruik te kunnen maken van deze subsidies. De belangrijkste hiervan is dat de melkveehouder lid moet zijn van een Natuur-collectief in het geval van de regio Waterland is dit Water, Land en Dijken. Het collectief is de eindverantwoordelijke die erop toe moet zien dat het geld goed wordt besteed en dat het geld wordt uitbetaald aan de melkveehouders. Het collectief kan gezien worden als de schakel tussen de melkveehouders en de regering. Naast dat een melkveehouder lid moet zijn van een collectief zijn er nog andere voorwaarde die hieronder staan weergegeven.

- de agrarische grond is opgegeven via Mijn Percelen Bij RVO
- Het gebied is begrensd als weidevogelkerngebied. (Wordt door de provincie vastgesteld)
- de basiscursus weidevogelbeheer is gevolgd (niet nodig bij minder dan 5 ha of indien deelnemer ouder is dan 65 jaar)
- De melkveehouder is bereid om aan de voorwaarden van de afgesloten beheerpakketten te voldoen
- 10% van het aantal ha wat de melkveehouder in gebruikt heeft moet in zwaar beheer (uitgesteld maaien, plasdras)

Wanneer een melkveebedrijf voldoet aan al deze voorwaarde kan hij dus subsidies aanvragen voor de verschillende pakketten, die het collectief te bieden heeft. Aan het aantal ha die een melkveehouder in pakketten mag doen zit geen maximaal. Wel wordt er gekeken naar de effectiviteit van zo veel pakketten, en als het collectief vindt dat er voor het aantal pakketten te weinig weidevogels zitten kan er wel een maximaal in worden gesteld. De regio Waterland bevindt zich wel in een weidevogelkerngebied, dus elke melkveehouder kan daar mee doen met het aanvragen van subsidies.

De maatregelen die in aanmerking komen voor subsidies zijn hieronder beschreven ook staat het bedrag erbij welke per ha uitbetaald wordt. Verder wordt er nog vermeld aan welke voorwaarden moet voldaan worden om een pakket toe te passen. Er is gekozen alleen de pakket te kiezen die relevant zijn om de deze deelvraag te beantwoorden.

Het bekendste pakket is het uitgesteld maaien van perceel waarvan oudsher veel weidevogels zitten. Deze percelen hebben een rust datum van meestal 1 april tot 15 juni deze datum scheelt per stuk en kan ook als de nesten niet uit zijn opgeschaald worden met telkens 7 dagen. Doordat er later gemaaid kan worden met dit pakket worden de gemiste voederwaarden vergoed door het collectief in de vorm van subsidie (overzicht beheerspakketten 2021, 2021).

- Geen bewerking in de rustperiode
- Geen bemesting met drijfmest en kunstmest (vaste mest aanbrengen voor de rustperiode wel toegestaan)
- Minimalen rustperiode tot 1 juni

De vergoeding zij als volgende

1. Van 1 April tot 1 Juni €500 per ha

Kan worden op geplust tot maximaal 22juni waarbij er elke week €200 bij komt per ha

En ander belangrijk pakket is het pakket plasdras, Om te voldoen aan dit pakket moet er land onderwater worden gezet. Dit stuk land moet van 15 februari tot minimaal 15 april onder water staan er kan worden op geplust tot maximaal 15juni. Door deze inundatie kunnen weidevogels hier foerageren en eten Ook wordt bij dit pakket de gemiste gewas vergoed

Het collectief stelt bij dit pakket ook een zogenoemde plasdraspomp beschikbaar, deze pomp werkt op zonnepanelen en zorgt dat het land onder water blijft staan zonder dat hier iemand voor nodig is (overzicht beheerspakketten 2021, 2021). (Water, land en Dijken, 2020)

De voorwaarden voor dit pakket zijn:

- Het perceel is het volledig drassig de periode dat het pakket duurt.

De vergoeding voor dit pakket zijn als volgend:

1. Van 15 februari tot 15 april €1500 per ha
2. Van 15 februari tot 15 mei €2000 per ha
3. Van 15 februari tot 15 juni €2500 per ha

Een nieuw opkomend pakket is het pakket kruidenrijkgrasland met rustperiode, het pakket is eigenlijk bijna hetzelfde als uitgesteld maaien. Maar dan met kruidenrijk gras voor de extra insecten en wormen als voedsel voor de weidevogels. Ook zitten er aan dit pakket een paar voorwaarden meer.

De voorwaarden voor dit pakket zijn:

- Alleen bemesting met vaste mest
- Plekgewijze bestrijding van onkruid
- Niet scheuren van het gras
- 4 indicatorsoorten aanwezig
- Geen bewerking in de rustperiode

De vergoeding per ha zijn als volgend

1. Van 1 april tot 15 juni €1250
2. Van 1 april tot 22 juni €1450
3. Van 1 april tot 1juli €1600

Het laatste pakket is toepasbaar op alle pakketten behalve het pakket plasdras. Er is namelijk een vergoeding voor het uitrijden van ruige stalmest op percelen waar een pakket op is afgesloten. In ruige stalmest zitten namelijk nestmaterialen voor de weidevogels en het bevordert het bodemleven waar door er dus meer te eten is (overzicht beheerspakketten 2021, 2021) (Water, land en Dijken, 2020).

De voorwaarden voor dit pakket zijn:

- Minimaal 10 ton maximaal 20 ton
- Aanbrengen voor begindatum van de rustperiode
- Binnen 7 dagen melden bij het collectief.

De vergoeding voor het vaste mest uitrijden op een pakket is €140 per ha extra.

Nu bekend is welke subsidies er beschikbaar zijn voor de verschiden maatregelen, is het mogelijk om de deelvraag te beantwoorden. Bij de vorige deelvraag is er duidelijk geworden wat deze maatregelen de melkveehouder kost per ha, nu kan gekeken worden of de subsidies wat kunnen doen tegen de kosten.

Als eerste de negatieve gevolgen van het zetten van één ha plasdras, uit tabel 11 en 13 blijkt dat dit per ha €3382 kost aan verlies van opbrengsten en het onder water zetten zelf. Nu kan er bij WLD gratis een pomp worden geregeld die werkt met zonnepanelen waardoor er niet meer met een trekker hoeft worden gepompt. De kostenbesparingen hiervan zijn zeer groot in tabel 11 is te zien dat dit per jaar €1382 bespaart. Hierdoor blijven allen de kosten van het verlies van het gewas nog over welke €2002, is de vergoeding van de subsidie van 15 februari tot 15 mei is €2000 per jaar kost een plasdras nog maar €2.

Voor bekalken is er helaas geen subsidie dus deze kosten zullen nog blijven, of de ondernemer moet ervoor kiezen om het niet te doen Maar dit is per bedrijf verschiden.

Vervolgens het inzaaien van één ha kruidenrijk grasland, uitgaanspunt bij deze berekening is dat er nog geen kruidenrijk aanwezig is en dat het nog ingezaaid moet worden. De kosten van de grondbewerking zijn niet meegerekend. In tabel 14 staan de meerkosten van het kruidenrijke graszaad in vergelijking met normaal Engels raaigras, de kosten zijn €110,25 hoger. De opbrengsten van één ha zijn wel hoger, dit betekend jaarlijks een extra opbrengst van €252 min de kosten brengt dit het saldo van één ha op €141,75 zonder subsidies. De subsidie van één ha kruidenrijk uitgaande van de maaidatum van 15 juni is €1250 dit brengt het totale saldo op €1391,75

Voor het uitgesteld maaien is er ook een subsidie, het jaarlijkse opbrengstverlies voor één ha uitgesteld maaien tot 15 juni is volgens tabel 16 €739,70. Hier gaat nog €72 van af door het niet te hoeven kunstmest strooien wat het totaal op €667,70 brengt. De subsidie voor uitgesteld maaien tot 15 juni is €900 dit min de kosten van 667,70 is een saldo van €232,30

Ook is er nog een vergoeding van €140 voor het uitrijden van vaste mest op percelen die uitgesteld maaien zijn of kruidenrijk. In tabel 17 is het overzicht weergegeven wat een melkveehouder kan verdienen met weidvogelbeheer

Tabel 17 (Water, land en Dijken, 2020)

Maatregel	Saldo per ha	+ vaste mest (+€140)	+ bekalken (-€408)
Plasdras	-€2	N.V.T	N.V.T
Kruidenrijk	€1391,75	€1.531,75	€1123,75
Uitgesteld maaien	€232,20	€372,20	-€35,8
Totaal	€1621,95	€1903,95	€1087,90

Uit tabel 17 blijkt dat in elke situaties een positief resultaat kan behaald worden, als er gebruik wordt gemaakt van subsidies. Het meest winstgevende voor een melkveebedrijf is kruidenrijk en hierna komt het uitgesteld maaien. De conclusies die hieruit kan worden getrokken is dat subsidies zorgen voor een positief effect op de negatieve effecten van de maatregelen. Dit geldt wel alleen voor de regio Waterland, omdat deze voldoet aan alle eisen voor het weidvogelbeheer.

4. Discussie

In dit hoofdstuk zijn de validiteit, resultaten, beperkingen en implicaties van het onderzoek bediscussieerd. Verder is er bekeken of er een noodzaak is voor een vervolgonderzoek.

4.1 Validiteit onderzoek

De onderzoeksvraag heeft als doel gehad of weidevogelbeheer succesvol kan worden toegepast op melkveebedrijven in Waterland zonder dat dit gevolgen heeft voor het bedrijfsresultaat. Door het opstellen van een aantal deelvragen kon deze vraag worden beantwoord

De resultaten die uit dit onderzoek komen zijn alleen toepasbaar op bedrijven in Waterland doordat het weidevogelbeheer niet overal toepasbaar is. En er in andere gebieden vaak verschil zit in de soorten subsidies en andere factoren.

De methoden die gebruikt zijn voor het onderzoek is betrouwbaar, dit heeft ook te maken dat er weinig bedrijven belang hebben bij een succesvol weidevogelgebied. Het is niet zoals als bijvoorbeeld een voerfabriek die hun eigen voer promoot als beste uit een onderzoek om zo meer te kunnen verkopen. Ook zijn de bronnen die gebruikt zijn allemaal van onafhankelijke instituten die geen belang hebben bij de een bepalend resultaat van een onderzoek.

4.2 Resultaten onderzoek

Uit de resultaten is gebleken dat succesvol weidevogelbeheer in Waterland goed toepasbaar is en met de subsidies die er zijn kan het zonder dat het ten kosten gaat van het financiële bedrijfsresultaat. Dit heeft ook voor een groot deel te maken dat in Waterland altijd al veel weidevogels zijn geweest. De potentie van het gebied was er dus eigenlijk wel maar met het implementeren van de succesfactoren is het gebied helemaal goed voor weidevogels.

De verbeterpunten die een melkveehouder kan toepassen op zijn bedrijf zijn duidelijk geworden. Vervolgens is er van ieder verbeterpunt ook gekeken wat deze voor effect heeft op zijn bedrijfsvoering, en voor welke subsidies hij in aanmerking komt om de eventuele negatieve effecten te takelen.

4.3 Beperkingen onderzoek

De resultaten die uit dit onderzoek kwamen zijn alleen per ha uitgerekend en niet op bedrijfsniveau dit had het onderzoek wat beter kunnen maken maar wel veel complexer. Ook spreken de bronnen elkaar wel eens tegen doordat er niet altijd hetzelfde is onderzocht en er verschillende resultaten zijn. Verder zijn er ook bronnen gebruikt die al wat ouder waren doordat er geen recentere bronnen waren, dit kan andere resultaten geven. Vervolgens is er in sommige deelvragen gebruikt gemaakt van de kennis van een geïnterviewden persoon die meestal wel zijn eigen mening geeft.

4.4 Implicaties onderzoek

Het gevolg van dit onderzoek is dat een bedrijf die hier iets meegaat doen in Waterland een stuk toekomstbestendiger is. Zo krijgt hij door te zorgen voor beter beheer voor de weidevogels meer goodwill van de burgers omdat deze ziet dat hij wat voor de natuur doet. Door het zaaien van kruidenrijk grasland voldoet het bedrijf ook beter aan de wens van meer diversiteit op het melkveebedrijf. Verder krijgen bedrijven die veel doen voor de weidevogels ook voorrang bij het huren van land van particulieren wat in Waterland veel voorkomt.

Een ander belangrijk punt is dat door de subsidies het verdienmodel van een melkveehouder anders wordt. De subsidies blijven voorlopig wel en zijn ieder jaar gelijk dit kan gunstig zijn wanneer de melkprijs slecht is. Weidevogelbeheer geeft melkveehouders een licentie to produce die met een steeds groener wordende politiek van belang kan zijn.

4.5 Noodzaak vervolgonderzoek

In een vervolgonderzoek kan er beter gekeken worden naar hoeveel ha van elk pakket optimaal is voor de weidevogels. Ook kan er op regio niveau worden gekeken naar welke plekken echt potentie hebben voor weidevogelbeheer zodat hier meer maatregelen getroffen kunnen worden voor zo optimaal mogelijk weidevogelbeheer. Vervolgens is het van belang om bij een vervolgonderzoek alles te berekenen per bedrijf en niet per ha, zo krijgt een ondernemer een beter beeld wat het hem kan opleveren of kost.

5 Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de hoofd en deelvragen beantwoord. Verder worden er ook aanbevelingen geven aan de melkveehouders in Waterland op het gebied van weidevogelbeheer.

Welke succesfactoren voor weidevogels zijn toepasbaar in de regio Waterland?

Na dat er in het theoretisch kader duidelijk is geworden welke succesfactoren er voor weidevogels zijn. Is er in dit eerste hoofdstuk gekeken hoe deze toepasbaar zijn in de regio Waterland. Allereerst was de vraag of het waterpeil in Waterland voldoende hoog was voor de weidevogels om te zorgen dat ze ten alle tijden konden prikken naar wormen in de grond. Dit bleek het geval te wezen en zeker met een maatregel zoals plasdras goed mogelijk was in Waterland. Vervolgens is het van belang dat er voldoende voedsel aanwezig is voor de weidevogels, dit blijkt in Waterland niet overal het geval. Maar volgens onderzoek zijn hier verschillende methodes voor om dit ook in Waterland te krijgen. De zure grond in Waterland zorgt namelijk voor minder wormen maar dit kan beholpen worden door bekalken of vaste mest te rijden. Ook kunnen er meer wormen en insecten komen door het inzaaien van kruidenrijk grasland. Voor meer insecten kan er ook een klein deel van de slootkant worden laten staan want hier blijken ook meer insecten in te zitten dan het midden van het land.

Vervolgens is er nog gekeken naar de predatie in Waterland, deze blijkt vooral door vossen plaats te vinden. De belangrijkste methode om dit in toon te houden blijkt afschot te zijn, ook is het van belang dat er geen bossen in de buurt zijn waar een vos kan schuilen of een burcht maken. Dit helpt ook tegen de groei van kraaien en kauwen. Mocht de vos toch een groot probleem geven en is afschot moeilijk kan er ook gebruik worden gemaakt van een vossenraster.

Als laats is het van belang dat als er veel weidevogels zijn er goed beheer moeten worden toegepast. Dit blijkt vooral veel vakmanschap te vragen en veel flexibiltijd, het beheer moet tijdens het seizoen goed worden aangepast op hoe de vogels dat jaar zijn. Ook moet er gekeken worden naar wat voor jaar het is. Bij een droog jaar is het van belang dat de grond voldoende vochtig blijft en bij een laat jaar moet er later gemaaid worden.

Wat betekent de implementatie van de succesfactoren voor de technische kengetallen?

In dit hoofdstuk werd gekeken naar wat de implementatie van de succesfactoren voor gevolgen had voor de technische kengetallen. Dit bleek vooral gevolgen te hebben voor de grasproductie en de graskwaliteit. Zo gaat bij het opzetten van een plasdras vooral gras verloren en wordt het gras wat er wil groeien slechter. Ook het uitstellen van maaien heeft gevolgen voor de grasproductie en de graskwaliteit deze neemt flink af. Gelukkig zijn er niet allemaal afnames, bij het inzaaien van kruidenrijk grasland neemt de graskwaliteit en de grasproductie namelijk flink toe. Dit geldt ook voor

het bekalken van het grasland. Door het gebruik van kruidenrijk grasland en het uitgesteld maaien neemt wel het gebruik van kunstmest af. De verschilden onderzoeken dit zijn gebruikt voor het maken van dit hoofdstuk waren het over een ander kengetal ook allemaal eens. Bij weidevogelbeheer is het van belang dat het melkveebedrijf niet te intensief is, door de mindere productie van het land is er meer land nodig voor ruwvoer. Ook wordt de indeling van het arbeid anders er wordt minder gemaaid maar er moet wel meer opzoek gegaan worden naar de nesten.

Hoe beïnvloedde deze succesfactoren de financiële kengetallen van een Melkveebedrijf?

Van een aantal maatregelen is gekeken wat dit voor gevolgen heeft voor het financiële resultaat van een melkveebedrijf. Vooral de maatregel plasdras blijkt veel invloed te hebben op het financiële resultaat de kosten hiervan kwamen op €3382 per jaar per ha. Hierbij is rekening gehouden met de opbrengstverlies en het werk voor het onderwater houden van het land. Vervolgens is er gekeken wat de kosten van bekalken van één ha was, uit onderzoek bleek dan 8000kg kalk goede resultaten gaf. Hierdoor was er ook meer opbrengst van één ha land als dit min de kosten werden gedaan van het bekalken waren de kosten per ha €408 per jaar. Ook het de kosten van het kruidenrijk grasland zijn nog berekent, vergeleken inzaaien van Engels Raaigras waren de kosten van het zaaizaad van kruidenrijk €110,25 duurder. Maar door de hogere kg ds opbrengst van kruidenrijk grasland wordt toch een positief resultaat gehaald van €141,75 per ha per jaar. Als laatste de kosten van de maatregel uitgesteld maaien, door het uitgesteld maaien kom er jaarlijks minder gras van mindere kwaliteit van het land. Maar er wordt hierbij geen kunstmest gestrooid, dit brengt de kosten per jaar van één ha uitgesteld maaien op €667,70. Weidevogelbeheer heeft dus negatieve gevolgen voor het financiële resultaat.

Kunnen subsidies de negatieve effecten van de maatregelen positief Beïnvloeden?

Voor weidevogelbeheer zijn er in de regio Waterland subsidies beschikbaar, om voor deze subsidies in aanmerking te komen zijn er een aantal eisen. De belangrijkste eis is dan een melkveehouder lid is van het collectief die deze subsidies afgeeft. Als er aan alle eisen is voldaan kan de melkveehouder subsidies aanvragen. Voor elk maatregel is er bijna subsidie behalve voor de maatregel van het kalk strooien. Door de subsidies heeft behalve het opzetten van een plasdras elke maatregel een positief saldo. Het beste saldo wordt gehaald met één ha kruidenrijk grasland hierna volgt het uitgesteld maaien. Op het uitgesteld maaien en kruidenrijk grasland kan nog extra subsidie worden gekregen door het uitrijden van vaste mest op die percelen. Naast de eisen om mee te doen aan het weidevogelbeheer, heeft elk pakket ook zijn eigen eisen waaraan moeten worden voldaan.

5.1 Conclusie hoofdvraag

“Hoe kan weidevogelbeheer succesvol worden toegepast op melkveehouderijen in de regio Waterland zonder dit te kosten gaat van het financiële bedrijfsresultaat”?

Succesvol weidevogelbeheer kan in Waterland worden toegepast door het invoeren van de 4 succesfactoren die duidelijk werden in het theoretische kader. Deze succesfactoren zijn: voldoende vocht, voldoende voedsel, predatie in de toom houden en een goed beheer. Bijna alle van deze succesfactoren zijn toepasbaar in Waterland, enkel het in toom houden van predatie is moeilijk. Voor kleine gebieden kan een vossenraster een uitkomst bieden maar dit is zeer arbeidsintensiefs. Voor de maatregel voldoende vocht voldoet de waterstand in Waterland, om dit toch nog te optimaliseren kan er gebruik worden gemaakt van een plasdras. Het verkrijgen van voldoende voedsel kan worden geoptimaliseerd door te zorgen dat de bodem in order is waardoor er meer wormen aanwezig zijn. Uit de resultaten blijkt dat dit uitstekend kan door het bekalken van de grond en het inzaaien van kruidenrijk grasland, ook speelt het uitrijden van vaste mest hier een rol. Voor de insecten speelt het

laten staan van een deel slootkant een rol en ook weer het gebruik van kruidenrijk grasland. Voor een goed beheer van een weidevogelgebied is het van belang dat de melkveehouder offers maakt om percelen later te maaien en de weidevogels een kans geeft. Hiernaast is flexibiliteit van belang van de melkveehouders en ook de van TBO's. Ook de samenwerking tussen de verschillende belanghebbend partijen is noodzakelijk.

Om het andere deel van de hoofdvraag te beantwoorden, het financiële gedeelte is eerst gekeken welke effecten de maatregeling hebben op de technische kengetallen. Toen deze bekend waren kon er gekeken worden aan welke effecten een prijskaartje kon worden gehangen, om zo de effecten van de maatregeling voor de financiële kengetallen uit te rekenen. Deze uitkomsten waren niet helemaal positief, alleen het inzaaien van kruidenrijk grasland kwam positief uit.

Gelukkig komt een Melkveehouder in Waterland in aanmerking voor subsidies voor bepaalde maatregeling. Zo kan er subsidie worden aangevraagd voor uitgesteld maaien, plasdras, kruidenrijk grasland en ook voor het uitrijden van vaste mest. Zo konden behalve de plasdras (€-2) en het bekalken, alle maatregelingen uit en kan een melkveehouder in Waterland hier zelfs geld aan verdienen

De hoofdvraag kan dus beantwoord worden met een JA. Succesvol weidvogelbeheer kan in de regio Waterland met positieve gevolgen voor het financiële resultaat.

Bibliografie

(sd).

- Barenburg. (2021, November 2). *Webshop*. Opgeroepen op November 2, 2021, van [www.Barenburg.nl: https://webshop.barenbrug.nl/categorie/veehouderij](https://webshop.barenbrug.nl/categorie/veehouderij)
- Bij 12. (2015, Januari 16). *Bijlage M Onderbouwing vergoedingsdifferentiatie gebruiksbepalingen*. Opgehaald van [bij12.nl: https://www.bij12.nl/assets/bijlage-M-16-01-2015.pdf](https://www.bij12.nl/assets/bijlage-M-16-01-2015.pdf)
- Braker, M., Duinkerken, G., Durks, D., van der Mheen, G., Plomp, M., Rummelink, G., . . . Valk, H. (2005). *Inpassing van gras uit natuurbeheer in Ranstoelen van melkvee*. Lelystad: Animal sciences group. Opgeroepen op Mei 9, 2021
- De Heus. (2015, April 10). *opbrengst en kwaliteit ruwvoer*. Opgeroepen op oktober 30, 2021, van [de heus: https://www.de-heus.nl/kennis-innovatie/kennisbank/opbrengst-en-kwaliteit-ruwvoer](https://www.de-heus.nl/kennis-innovatie/kennisbank/opbrengst-en-kwaliteit-ruwvoer)
- Geerts, R. (2017). *Meerwaarde voor vee, Bedrijf en weidevogels*. Wageningen: Wageningen universiteit. Opgeroepen op Oktober 24, 2021, van <https://www.collectiefnhz.nl/assets/uploads/files/rapporten/Kruidenrijk%20Grasland%20Lezing%20Rob%20Geerts.pdf>
- Holshof, G. (2015, Januari 22). *Weidevogels op het melkveebedrijf*. Opgeroepen op April 30, 2021, van https://www.verantwoordeveehouderij.nl/upload_mm/b/a/7/0af10697-515d-4ebf-827e-5914dce93492_Holshof.pdf?itemuud=351b80d4-27f6-4661-a29f-b71fd8dc8f4c&webId=1037437
- Jansma, A., & de Wit, J. (2016). *Voedsel voor de weidevogels*. _: V-focus. Opgeroepen op Oktober 3, 2021, van <https://www.louisbolk.nl/sites/default/files/publication/pdf/3182.pdf>
- Janssen, P., Wagenaar, J.-P., Van Eekeren, N., & Antonissen, H. (2020). *Productief kruidenrijk grasland biedt kans*. V-focus. Opgeroepen op Oktober 26, 2021, van <https://www.louisbolk.institute/downloads/3482.pdf?fbclid=IwAR2aIXeZimm7dn0ID8hHP-BNDF4tjBK0OVsHNya0dGOSSO5YCM6hWS9D4S4>
- Luske, B., & Deru, J. (2015). *Voedsel voor Weidevogels*. Opgeroepen op Februari 10, 2021, van <https://www.louisbolk.nl/sites/default/files/publication/pdf/3038.pdf>
- Oude Vrielink, G. (2018). *Ph toestand mais en grasland in oost-Salland*. Losser: Aeres Hogeschool Dronten. Opgeroepen op November 2, 2021, van [file:///C:/Users/Gebruiker/Downloads/file_2.143757_001%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Gebruiker/Downloads/file_2.143757_001%20(1).pdf)
- overzicht beheerspakketten 2021*. (2021, Februari 20). Opgeroepen op Oktober 18, 2021, van [www.waterlandendijken.nl: https://waterlandendijken.nl/wp-content/uploads/2021-Overzicht-Beheer-weidevogelpakketten-ANLBwebsite-.pdf](https://waterlandendijken.nl/wp-content/uploads/2021-Overzicht-Beheer-weidevogelpakketten-ANLBwebsite-.pdf)
- Pure graze. (2021, Oktober 10). *voordelen saladebuffet*. Opgeroepen op November 1, 2021, van [puregraze: https://puregraze.com/salade-buffet/voordelen-saladebuffet/](https://puregraze.com/salade-buffet/voordelen-saladebuffet/)
- Rummelink, G. (2020). *Handboek Melkveehouderij 2019/20*. Wageningen: Wageningen livestock research. Opgeroepen op April 22, 2019
- Rougier, C., & van der Schans, F. (2017). *Meerkosten duurzame melkveehouderij*. Culemborg: CLM onderzoek en advies. Opgeroepen op Mei 6, 2021

- Rougeur, C., Dijkman, W., & van der Schans, F. (2019). *Verduurzaming Waterlandse melkveehouderij*. Culemborg: CLM Onderzoek en Advies. Opgeroepen op Oktober 6, 2021, van https://www.clm.nl/wp-content/uploads/2021/09/996-CLMrapport-Verduurzaming_Waterlandse_melkveehouderij.pdf
- Teunissen, W., & Soldaat, L. (2004). Recente aantalontwikkelingen van weidevogels in Nederland. *De levende natuur*. Opgeroepen op April 1, 2021
- Teunissen, W., & Wymenga, E. (2011). *Factoren die van invloed zijn op de ontwikkeling van weidevogelpopulaties*. Nijmegen: Sovon Vogelonderzoeken Nederland. Opgeroepen op April 6, 2021
- Teunissen, W., Kampichler, C., Majoor, F., Roodbergen, M., & Kleyheeg, E. (2020). *Predatieproblematiek bij weidevogels*. Nijmegen: Sovon vogelonderzoeken. Opgeroepen op April 6, 2021
- Tolkamp, W., Holshof, G., Zevenbergen, M., Klok, C., Hoving, I., & Guldemond, A. (2006). *Plas-dras, weidevogels, wormen en bedrijfsvoering*. Groot-Amers: CLM Onderzoek en Advies. Opgeroepen op Oktober 20, 2021, van <https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/40344>
- Turnhout, V., Chris, F., & Ruud, Z. D. (2019). *Recente trends van weidevogels in relatie tot beheer*. Nijmegen: Sovon . Opgeroepen op Maart 16, 2021
- Vakblad natuur, bos en landschap. (2015, mei). Kengetallen agrarische natuurbeheer. *Vakblad natuur, bos en landschap*. Opgeroepen op april 30, 2021
- Van Eekeren, N. B., Deru, J., & De Wit, J. (2014). *Regenwormen op het melkveebedrijf*. Driebergen: Louis Bolk Instituut. Opgeroepen op Oktober 25, 2021, van <https://www.louisbolk.nl/sites/default/files/publication/pdf/2849.pdf>
- Van Eekeren, N., Deru, J. L., & Bloem, J. (2016). *Bodemkwaliteit op veengrond*. Driebergen: Louis Bolk instituut. Opgeroepen op Oktober 25, 2021, van <https://www.louisbolk.institute/downloads/3119.pdf>
- von Martels, M. (2020, November 25). *Aanvalsplan Grutto*. Opgeroepen op Februari 20, 2021, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2020Z22805&did=2020D48285>
- Water, land en Dijken. (2020, December 2). *Overzicht vergoedingen Agrarisch Natuur & landschapsbeheer*. Opgeroepen op November 23, 2021, van Waterlandendijken.nl: <https://waterlandendijken.nl/wp-content/uploads/2020-vergoedingen-ANLB-website-.pdf>

1. Bijlage Checklist schriftelijk Rapporteren

Checklist Schriftelijk Rapporteren 2018

Naam: Tim Terlouw Klas: 2VADO

*De beoordelingscriteria die met een * zijn aangegeven, zijn 'killing points'. Wanneer de beoordelaar daarvan meer dan vijf heeft aangekruist, dien je het rapport/verslag op alle onvoldoende onderdelen te verbeteren. In het afstudeerwerkstuk zijn geen 'killing points' toegestaan.*

1. Het taalgebruik

- Bevat niet meer dan drie grammaticale, spel- en typefouten per duizend woorden is het rapport/verslag afgekeurd*
- Heeft een actieve schrijfstijl*
- Is zakelijk, formeel en objectief *
- Is coherent (verwijs- en verbindingswoorden) *
- Heeft een adequate interpunctie*
- Bevat niet de persoonlijke voornaamwoorden 'ik/ mij/me, jij/je/jou, jullie, u, wij/we/ons' *
- Is doelgroepgericht*
- Heeft een uniforme stijl*

2. De ordening

- Het verslag/rapport heeft een logisch opbouw
- Elk hoofdstuk heeft een logische alineastructuur
- Elk hoofdstuk kent een introductie (m.u.v. H.1)

3. Het rapport/verslag

- Is vrij van plagiaat*
- De pagina's zijn genummerd*
- Heeft een uniforme opmaak

4. De omslag

- Bevat de titel
- Vermeldt de auteur(s)

5. De titelpagina/het titelblad

- Heeft een specifieke titel*
- Vermeldt de auteur(s)*
- Vermeldt de plaats en de datum*
- Vermeldt de opdrachtgever(s)*

6. Het voorwoord:

- Bevat de persoonlijke aanleiding tot het schrijven van het rapport/verslag
- Bevat persoonlijke bedankjes (persoonlijke voornaamwoorden toegestaan)

7. De inhoudsopgave:

- Vermeldt alle genummerde onderdelen van het rapport/verslag*

- Vermeldt de samenvatting en de bijlage(n)
- Is overzichtelijk/gestructureerd
- Heeft een correcte paginaverwijzing

8. **De samenvatting:**

- Is een verkorte versie van het gehele rapport/verslag
- Bevat de conclusies
- Bevat suggesties voor verder onderzoek

- Bevat geen persoonlijke mening
- Staat direct na de inhoudsopgave

9. **De inleiding**

- Is hoofdstuk 1*
- Beschrijft het kader/de context en de aanleiding*
- Geeft inhoudelijke relevante achtergrondinformatie*
- Bevat de probleemstelling/de onderzoeksvraag*
- Vermeldt het doel*
- Bevat een leeswijzer voor het rapport/verslag*

10. **Materiaal en methode**

- Beschrijft de gevolgde onderzoeksmethode
- Motiveert de keuze voor de gevolgde onderzoeksmethode
- Past bij de probleemstelling/de onderzoeksvraag*
- Beschrijft de variabelen/eenheden
- Beschrijft de methode van data-analyse

11. **De (opmaak van de) kern**

- De hoofdstukken en de (sub)paragrafen met maximaal drie niveaus zijn genummerd*
- De hoofdstukken en (sub)paragrafen hebben een passende titel
- Een hoofdstuk beslaat ten minste één pagina
- Een nieuw hoofdstuk begint op een nieuwe pagina
- De zinnen lopen door (geen 'enter' binnen een alinea gebruiken)
- De figuren zijn (door)genummerd en hebben een passende titel (onder de figuur) *
- De tabellen zijn (door)genummerd en hebben een passende titel (boven de tabel) *
- Tabellen en figuren zijn zelfstandig te begrijpen
- In de tekst zijn er verwijzingen naar figuren en/of tabellen*
- De tekst bevat verwijzingen naar de desbetreffende bijlage(n)
- De tekst is ook zonder verwijzingen te begrijpen

12. **De discussie**

- Vermeldt de interpretatie(s) van de resultaten
- Bevat een vergelijking met relevante literatuur
- Geeft de valide argumentatie weer
- Evalueert de gevolgde onderzoeksmethode
- Bevat een kritische reflectie op de eigen bevindingen

13. **De conclusies en aanbevelingen**

- Bevatten antwoord(en) op de onderzoeksvraag
- Zijn gebaseerd op relevante feiten

- Bevatten geen nieuwe informatie*

14. De bronvermelding

- Verwijzingen in de tekst zijn conform de APA-normen*
- De bronnenlijst is conform de APA-normen*

15. De bijlagen

- Zijn genummerd
- Zijn voorzien van een passende titel
- Bevatten geen eigen analyse
- Zijn overzichtelijk weergegeven

2. Bijlage interviews

In deze bijlage zijn de gemaakte interviews te vinden.

Interview Tanja Verbij

Aan welke voorwaarde moet worden voldaan om mee te doen aan weidevogelbeheer?

- Je hebt agrarische grond, opgegeven via Mijn Percelen Bij RVO
- Het gebied is begrensd als weidvogelkerngebied. (Wordt door de provincie vastgesteld)
- Je volgt de basiscursus weidevogelbeheer (niet nodig bij minder dan 5 ha of indien deelnemer ouder is dan 65 jaar)
- Je bent bereid om aan de voorwaarden van de afgesloten beheerpakketten te voldoen
- Je bent lid van een collectief (ANV)

Hoeveel ha moeten er minimaal in zwaar beheer en is er ook een maximaal?

In het huidige stelsel stelt WLD de voorwaarde dat er minimaal 10% zwaar beheer wordt afgesloten. (10% van de totale oppervlakte van alle percelen die je inbrengt in het agrarisch natuurbeheer)

Het lijkt er nu op dat deze eis in een volgende ANLb periode losgelaten gaat worden. Er komt waarschijnlijk een systeem waarbij wordt beloond op mozaïek. D.w.z. dat de vergoedingen per gevonden nest op legselbeheer omlaaggaat en dat deze verhoogd wordt op het moment dat je meerdere pakketten afsluit. (Onder voorbehoud)

Er is geen maximum maar er wordt natuurlijk wel gekeken naar de effectiviteit. Indien er geen vogels aanwezig zijn sluiten wij geen zwaar beheer pakketten af. Legselbeheer kan wel en mocht na een aantal jaren daar aanleiding toe zijn dan kunnen we dit altijd omzetten naar zwaarder beheer.

Wat kan een melkveehouder verwachten van het collectief in de vorm van begeleiding

- Er is geen aparte begeleiding voor melkveehouders, alle deelnemers krijgen dezelfde begeleiding indien gewenst. Per gebied is een veld coördinator aangesteld waar men terecht kan voor vragen omtrent beheer en uitvoering.
- Deelnemers kunnen aangeven dat zij hulp willen bij het zoeken naar nesten of andere activiteiten. Er wordt dan gezocht naar vrijwilligers die hun willen helpen.
- Elke deelnemer is verplicht de basiscursus te volgen. Verder worden er andere excursies en workshops aangeboden (in het pre corona tijdperk) Denk aan excursies m.b.t. kruidenrijk grasland, plas dras en bijvoorbeeld cursussen over het bodemleven.
- De projectleider stuurt elk jaar vóór de ingangsdatum van de verschillende pakketten de voorwaarden per mail.
- Middels nieuwsbrieven worden de deelnemers op de hoogte gehouden van allerlei zaken omtrent het beheer
- Er zijn vele pilotprojecten waar deelnemers aan kunnen deelnemen. (Ik heb geen overzicht van de pilots die nu lopen, maar er zijn er meerdere geweest de afgelopen jaren. Bijvoorbeeld over weer/temperatuur gestuurd bemesten, GLB-punten systeem enz.)

Interview Wilco Bark

Hoeveel nesten waren er op u bedrijf aanwezig toen de vos nog in toom werd gehouden ?

Toen de vos nog niet aanwezig was hadden wij op ons bedrijf 140 nesten.

Hoeveel nesten bent u kwijtgeraakt jaarlijks door de vossen.

Door de jaren heen zijn we door de vos gehalveerd in het aantal nesten op de zelfde hectares grond.

Hoeveel nesten kan een vos in een avond leeg haal ?

Wij hebben een keer meegemaakt dat een vos op een avond 20 nesten leeg heeft gehaald dit hebben we gezien op onze wild camera's.

U heeft een vossenraster op u bedrijf hoe bevalt deze ?

Klopt, wij hebben nu 2 jaar een vossenraster op 4 ha en dit bevalt goed hier zaten die jaar 20 nesten op. Alleen zijn we bang dat de vos het door krijgt en ook binnen het raster gaat komen. Ook kost het veel tijd om het gras weg te houden en raster te onderhouden.

Wat kan u merken in de bedrijfsvoering door het weidevogelbeheer op u bedrijf.

Het enigste wat we merken is dat het uitgesteld gras is van minder kwaliteit is en de opbrengst per ha minder is dan normaal land. Wel kunnen we nog goed uit de voeten met het uitgesteld gras en past het eigenlijk wel goed in het rantsoen.

Interview Mark Kuiper

Welke elementen moeten er aanwezig zijn voor een Succesvol weidevogelbeheer op een melkveebedrijf?

- Uitgangspositie Het gebied moet geschikt zijn voor weidevogels (naast een bos wordt lastig (predatoren), te droog werkt niet, etc.). Dus: open, voldoende vochtige grond -klei of veen.
- Economisch:
 - Het bedrijf moet bedrijfseconomisch de mogelijkheid hebben om een (fors?) deel van de percelen primair te beheren voor de vogels (plas-dras, kruidenrijk met maaien na het kuikenseizoen).
 - Het bedrijf moet bedrijfseconomisch de mogelijkheid hebben een deel van de percelen wat extensiever te gebruiken als een soort overgang tussen intensiefbeheer en vogelland.
- Kennis: Beheer moet tijdens het seizoen met kennis van zaken afgestemd worden op het gedrag van de vogels in dat jaar.

Hoe kan een melkveehouder deze elementen toepassen in zijn bedrijfsvoering in vorm van welk beheer?

- Melkveehouder kan voor een deel van zijn bedrijf een reservaat beheren -als de kosten (pacht) voldoende laag zijn.
- Deel van het bedrijf met 'zwarte' pakketten in het Anlb beheren:

- Peilverhoging
- Plas-dras,
- Greppel plasdras
- Kruidenrijk grasland
- Extensief weiden
- Voorweiden
- (Rustperiode)

Wat kan een melkveehouder verwacht wat er verandert in zijn bedrijfsvoering als hij begint met weidevogelbeheer?

- Grasopbrengst wordt lageren anders -en de eigenschappen van laat gemaaid gras zijn anders dan van vroeg gemaaid gras > strategie met voer moet worden aangepast, wellicht ook wat minder koeien melken, jongvee aanhouden e.d.

Hoe kan predatie van vossen worden aangepakt en welke rol speelt een vossenraster hierin?

- Primair is het weg houden van vossen door jacht, een vossenraster kan een goede (maar kostbare!) achtervang zijn omdat bijtijds afschieten van vossen vaak niet lukt, het blijft tweede keus.

Hoe kunnen boeren gemotiveerd worden om mee te gaan doen met weidevogelbeheer?

- Kennis krijgen van de vogels op hun eigen land en de relatie van de vogels en de bedrijfsvoering -vooral door zelf op te letten.
- Het moet economisch aantrekkelijk zijn, liefst door een slimme aanpak resulteren in een hogere winst (dat vergt veel kennis, maar vaak zijn er wel mogelijkheden!)
- Communicatie naar de burgers over wat er allemaal gebeurt en wat de resultaten zijn

Zijn er verbeterpunten in de samenwerking van de verschilden partijen die bij weidevogelbeheer betrokken zijn (het collectief, TBO's, Jagers en vrijwilligers). En wat zijn deze verbeterpunten?

- De TBO's en de overheid staan vaak te ver van de boeren af. Vertrouwen moet je verdienen, dat geldt voor alle partijen. Met regeltjes opstellen zonder lokale kennis en die handhaven verspilt je energie en bouw je niet aan vertrouwen. TBO moet meer meedenken met de boer en minder onnodige druk zetten.
- Jagers: zijn vaak hobbymatig werkende mensen, sommige bekwaam en met veel inzet, andere doen weinig en er is geen organisatie op gebiedsniveau. Elke jager blijft koning in zijn eigen hoekje, terwijl het nodig is dat de vossenjacht professioneel op gebiedsniveau wordt aangepakt. Dus intensiever samenwerken of desnoods met een betaalde seizoen kracht die in een heel gebied kan werken, niet in een enkel jachtveld.
- Leden van de collectieven: minder naar anderen (overheid, consument etc) wijzen als veroorzakers van problemen, meer zelf verantwoordelijkheid nemen en gebrand zijn op resultaat. Positieve houding levert vaak meer op dan een negatieve.

- Vrijwilligers: verder kijken dan nesten markeren: geen stokjes als het nog niet nodig is, meer noteren van waarnemingen dan van nesten. Overleggen met de boer wat zijn plannen zijn per perceel.